הלכה · משנה תורה · מפרשים · צפנת פענח · ספר נשים

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יוסף רוזין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

צפנת פענח על משנה תורה, הלכות גירושין

רבי יוסף רוזין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/צפנת-פענח-על-משנה-תורה-הלכות-גירושין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ה 5
הלכה ט 5
הלכה יג 5
הלכה יד 6
הלכה כג 6
הלכה כד 6
הלכה כה 7
הלכה כו 7
פרק ב 8
הלכה א 8
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה יג 10
הלכה יד 10
הלכה טז 12
הלכה יז 14
הלכה יח 14
הלכה כ 15
פרק ג 16
הלכה ד 16
הלכה ו 16
הלכה ז 17
הלכה ח 17
הלכה ט 18
הלכה יב 18
הלכה יד 19
הלכה טו 19
פרק ד 20
הלכה ב 20
הלכה ד 20
הלכה ז 20
הלכה ח 21
הלכה טו 21
הלכה טז 22
פרק ה 22
הלכה ג 22
הלכה ו 22
הלכה ט 23
הלכה יא 24
הלכה יז 24
פרק ו 24
הלכה ז 24
הלכה ט 24
הלכה טו 25
הלכה טז 26
הלכה יח 26
הלכה כ 26
הלכה כב 27
הלכה כג 27
הלכה כט 27
פרק ז 28
הלכה ב 28
הלכה ה 28
הלכה י 28
הלכה כ 29
הלכה כא 30
הלכה כד 30
פרק ח 30
הלכה א 30
הלכה ב 31
הלכה ה 31

הלכה ו 32
הלכה ט 32
הלכה יג 33
הלכה יח 33
הלכה יט 33
הלכה כ 34
הלכה כא 34
הלכה כד 34
פרק ט 34
הלכה ג 34
הלכה ה 35
הלכה ט 35
הלכה יח 35
הלכה כ 36
הלכה כג 38
הלכה כה 38
הלכה לג 38
הלכה לז 40
פרק י 40
הלכה א 40
הלכה ג 40
הלכה ו 41
הלכה ח 41
הלכה יא 41
הלכה טו 42
הלכה יח 42
הלכה כא 42
פרק יא 43
הלכה ד 43
הלכה יד 44
הלכה טו 44
הלכה כא 44
הלכה כד 45
הלכה כה 45
הלכה כז 45
הלכה כח 46
פרק יב 46
הלכה א 46
הלכה טז 46
הלכה יט 51
פרק יג 52
הלכה ט 52
הלכה יא 52
הלכה טז 52
הלכה יח 55
הלכה כא 55
הלכה כז 55
הלכה כח 56
הלכה כט 56

פרק א

הלכה ה

שלא נאמר ושלחה אלא וכו'. הנה מלשון רבינו מוכח דכל שלאחר גירושין נשארה בביתו הוה זה גופא כמו נשואין ואין צריך יחוד כלל ולכך במשנה דייק ולנה עמו בפונדקי דאז צריך הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה אבל בביתו לא בעי זה, והוה כמו מסירה דכתובות ד' מ"ח ע"ב. ועיין בירושלמי ריש פ"א דסוטה מה שהביא התוספתא דנתייחדה עמו בעד אחד שחרית ועד אחד בין הערבים ע"ש ולכך בירושלמי פ"ז הביא על הך דלא תתייחד עמו הך דין דמסרה האב לבעלה, ועיין מש"כ רבינו לקמן פ"ט הכ"ה ע"ש ולקמן פ"ו ולכך לקמן פ"ז די בשפחה אף דיש חשש ביאה כמבואר בקדושין דעם ב' נשים אסור להתייחד ובזה א"ש דאין זה דרך אישות רק זנות:

הלכה ט

ומנין שאינו נותנו לה אלא בתורת גירושין וכו'. ור"ל לא משום ידיעתה רק שתהא זה בתורת גט ע"ש במלחמות מש"כ בשם ספרי. ועיין בגיטין ד' פ"ו ע"ב דנתינה לשמה לא בעי ע"ש:

הלכה יג

ומנין שיתננו לה כו'. הנה עיין בירושלמי קדושין פ"ג ה"י גבי הך עובדא דר"ש בר בא דאייתי גיטא בעד אחד ואמר דאין עד אחד בא"א כלום משמע כמש"כ רבינו. ועיין מש"כ התוס' בשם ר"ת אך ר"ת שם ר"ל לענין שתתגרש ורבינו ר"ל לענין להתירה ועיין בהך דיבמות ד' ק"ה ע"ב בינו לבינה מי ידעי ועיין בתוספתא כאן דאמר נתן לה גט בלא סהדי לא פסלה לכהונה, וע"ש בפ"ו דרק ב"ש ס"ל דפסלה כמו דאמרינן בגמ' ד' פ"א ע"א. ועיין מש"כ הרשב"ם ז"ל ב"ב ד' ק"ע ע"א. ובאמת עיקר מה דקיי"ל עדי מסירה כרתי הוא ר"ל להגירושין לא להגט וכן משמע מהרשב"ם שם, רק דגט שלא נוכל להתיר ע"י זה שוב לא מקרי כריתות לא הויא גט ועיין בתוס' יבמות ד' ק"ב ע"ב גבי עד שיכוין וב"ב ד' קמ"ב ע"ב דבעיא שיהא בר הכירא ע"ש גבי בכור. ועיין בירושלמי ריש פ' בתרא דיבמות גבי יבום כה"ג כי ישבו בודאי ולא בספק ר"ל דצריך שיהא ידוע שזה אח לזה, ובפרט לשיטת הסוברים דצריך שתהא יודעת שנתגרשה עיין בהך דגיטין ד' ע"ח ע"א בתוס' ד"ה אינו גט ובעל המאור שם ובהך דיבמות ד' קי"ג ע"ב. ובאמת נ"ל דזהו כונת הירושלמי הובא בתוס' גיטין ד' י"א ע"ב ד"ה בגיטי נשים אילו המגרש אשה שלא מדעתה שמא מגורשת ע"ש ר"ל שתדע שנתגרשה וכעין מש"כ התוס' בקדושין ד' ה' ע"א ד"ה שכן דגבי

יעוד ג"כ כן דאף דיכול ליעדה בע"כ מ"מ צריך להודיעה ועיין שם בתוס' ד' מ"ד ע"א ד"ה במאמר שכתבו ג"כ כן דנהי דדי בע"כ מ"מ צריך שתדע ועיין בירושלמי דיבמות פ"ו ה"א דגבי ביאת יבמה מצריך לזה שני פסוקים ע"ש ועיין בירושלמי ריש פ"ב דגיטין דהשליח צריך שידע שזהו גט אשה ע"ש ולכך אמרינן גבי גט כל המשנה ממטבע כו', משום דכיון שיש בו שינוי שוב י"ל דלא קבלתו לשם גירושין וגם י"ל דלא הוה כריתות כעין מש"כ רבינו גבי תנאי ועיין מש"כ לקמן פ"ז ה"ב. ועיין בגיטין דף פ"ו ע"ב לדברי חכמים אף ריח הגט אין בו ובירושלמי שם:

הלכה יד

אבל אם כתב כו'. עיין בהשגות ועיין מה שהקשה ע"ש. ועיין בהך דב"ב ד' קס"ה ע"ב מה התם פסולה דאורייתא כו' ע"ש בתוס' ובראי"ש:

הלכה כג

והוא שיכירה כו'. עיין בירושלמי גיטין פ"ט ה"ט פתר לה כשהיו יודעין לקרות. ועיין בהך דכתובות דף ק"ט ע"א וע"כ צ"ל כמש"כ רבינו דכאן מיירי שמכירין הלשון רק דאינם יכולין לקרות ושם מיירי דאף הלשון אינם מכירים. ועיין מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בהל' מלוה פכ"ד ה"ז דרק גבי שטר קיום ב"ד מהני אם אחר קורא והוא חותם ע"ש והוא משום הך מ"ש התוס' גיטין ד' ט' ע"ב ד"ה קוראין רק גבי גט דהעדים הוא להכשירו של גט ולא לעדות מהני והגירושין יהיה ע"י עדי מסירה דע"כ צריכים לקרותו קודם הנתינה כמבואר בגיטין דף י"ט ע"ב וכמש"כ רבינו בהל' י"ט:

הלכה כד

וכן התקינו כו' וכשאר השטרות כו'. ר"ל כך דבכל השטרות צריך זמן משום דמן הדין בעי דרישה וחקירה וזמן מן ז' חקירות הוא ועיין בסנהדרין ד' ל"ב ע"א אך גבי גט לא, דהא רק בעדי בירור צריך דרישה וחקירה דע"י זה נעשים עדים בב"ד דחוץ לב"ד לא מקריא כלל בגדר עדים וב"ד בעי דרישה וחקירה משא"כ דבר הוה פעולה א"צ כמו גט וכן קדושין דהעדים עושים הדבר וממילא נעשים עדים וכן גבי שטר שחרור עיין גיטין ד' י' וביבמות ד' ל"א. וכן כיון דאמרינן עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד שוב הוה כמו אם באו עדים ואמרו שכבר נגמרה דין של פלוני בב"ד דלא צריך רק ב"ד כמש"כ רבינו בהל' סנהדרין פי"ג ה"ז. ועיין בהך דמכות ד' ה' ע"א דמ"מ יש על זה דין עדות וגדר הזמה ע"ש אך י"ל דדיני נפשות שאני וכבר כתבתי בזה בהל' עדות ע"ש. ועיין בהך דב"ב דף קס"ח ע"ש בתוס' ורשב"ם אם צריך גבי קיום הזמן ע"ש ברמב"ם ז"ל וזה ג"כ מש"כ הרמב"ם ז"ל בכ"מ דשטר מה"ת פסול משום מפיהם ור"ל כך דהא דבעי

מפיהם זה רק בב"ד אבל היכא דרק גילוי מלתא די כמו מחאה ומודעה והך דכתובות דף כ"ג ע"ב גבי מעלין משטרות ליוחסין ע"ש רק כך דהא מה"ת מלוה על פה גובה רק דרבנן תקנו דלא גביא וא"כ מדרבנן צ"ל דשטר הוה עדות בעצם לא גילוי מלתא כדי שתגבה ממשועבדים אף מדרבנן ובאמת הא דאמרינן דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן זה רק בשטר ראיה דהעדים חתומים לשם ראיה אבל גבי גט וקדושין לא. ובזה א"ש הך דיבמות דף ל"א ע"ב ע"ש ואף דהא בגיטין דף ג' ע"א אמרינן גם גבי גט זה שם לא ר"ל הגט רק מה דע"י הגט הזה והעדים החתומים עליו נתברר שהוא נעשה שליח על זה ר"ל נחקרה עדותן ועיין מש"כ הרי"ף ז"ל בפ"ט דכאן ותוס' ב"ב דף קס"ה ע"א. ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ"ט מהל' גירושין הל' ב' ע"ש בדברי ה"ה:

הלכה כה

גט כו' או מאוחר כו'. עיין בהשגות ועיין בהך דע"ז ד' י' ע"א. והנה עיין בתוספתא ספ"א דחולין דאמר שם כשר בגט פסול בפרוזבול לכאורה משמע כדברי הראב"ד אך באמת לפי מה שכתב רבינו ז"ל בפהמ"ש פ"י דשביעית דפרוזבול צריך להיות קודם כתיבת השטר וגט קודם הנשואין פסול זהו כונת התוספתא, וגם י"ל דלכך ס"ל לרבינו דמאוחר פסול משום חשש הך דב"ב ד' קע"א ע"ב גבי שטרי מקח וממכר ע"ש דה"נ חיישינן שמא יחזירנה ואח"כ תוציא הגט ותאמר דעכשיו נתגרשה וא"כ יהיה נ"מ לזה באשת כהן דאין שייך שמא יחזירנה אז מאוחר כשר ועיין מש"כ הרשב"ם ז"ל ב"ב ד' קע"ב ע"ב דצריך שיהא מוכח מתוכו לשם גירושין מאותו הזמן ובאמת לפי המבואר בירושלמי גיטין פ"ב ה"ד וה"ה ופ"ג ה"ב ופ"ז נראה שם דבזמניהם היה הגט נחלק התורף בפני עצמו דהיינו הגירושין ומי מגרש וע"י זה הוא גט ושם האשה הוא לגירושין לא לעשות גט רק שתתגרש בו ועיין בירושלמי גיטין פ"ב ה"ג דאם כתב אני פלוני מגרש את אשתי כשר אך זה ר"ל דכשר היינו שע"י זה גט ולא שתתגרש בו ועיין במש"כ הגהות אשר"י ז"ל בפ"ב ובפ"ג דגיטין ע"ש ועיין גיטין ד' פ"ה ע"ב בהך דאתקין רבא בגיטא דשם אין כתוב שם אבי האשה משום דזה רק בעצם הגט ועיין ב"ב ד' ק"ס ע"ב גבי גט מקושר ע"ש דהוה כמו שני דברים בהגט והזמן לא היה כתוב רק בתורפו ולא בתופסו. ובזה א"ש הך דב"ב שם גבי ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ע"ש בתוס' ד"ה אם איתא ועיין תוס' ב"מ ד' ח' ע"ב, משא"כ עכשיו דכותבין הכל ביחד אז גם מאוחר פסול וכשיטת רבינו:

הלכה כו

חתך ממנו הזמן כו'. עיין בהשגות. אך עיין בירושלמי פ"ט ה"ד דאמר שם הללו חוביהן על גרמיהן כו' מחמת שקיבלו עליהם לחתום הגט שאין בו זמן וא"כ כאן הרי העדים

חתמו על הגט שיש בו זמן ואח"כ חתכו לכך כשר אף לכתחלה ועיין ב"ב ד' ק"ע ע"ב בתוס' ד"ה אלא לברר מ"ש שם על הרשב"ם דפי' שם דגרע היכא שלא הביא כלל העדים מהיכא שהביא ואמרו שאינם יודעים אך הרשב"ם נמי ס"ל כן דמצדו לא היה מניעה והביא העדים ומה שהעדים שכחו בשביל זה לא הפסיד שהרי בלא זה נאמן לומר פרעתי. ועיין בירושלמי פ"ד דדמאי דהוה מחלוקת שם אם תרומת מעשר של דמאי מדמעת ע"ש בהל' ג', ואף דהא מבואר במנחות ד' ל"א ע"א דטבל של דמאי מדמע ע"ש ברש"י לחד לישנא ודוחק לומר דזה רק לר"ש שזורי לשיטתיה אך כך דדמאי לא הוה ההפרשה רק תקנה וכ"ז שלא עשה התקנה יש עליו איסור טבל דרבנן אבל אם קיים התקנה שוב י"ל דאין מדמע כלל. ועיין בהך דנדה ד' ט"ז ע"ב גבי בדקה בעד ונאבד ע"ש ולקמן בהל' שחיטה פ' י"א הי"ג גבי בדיקת הריאה ע"ש בהשגות דהוא ג"כ בגדר תקנה שצריך לבודקה וזהו מה דאמר בירושלמי פ"ג דביצה ראיית טריפה מדבריהם ע"ש בהל' ד':

פרק ב

הלכה א

זה שנאמר כו' לא נאמר וכתב כו' ונתן כו'. הנה מלשון רבינו משמע דרק הגירושין צריך שליחות ולא הכתיבה ולא הנתינה, והרי בקדושין ד' מ"א מרבינן שליחות ע"ש ועיין בתוס' עירובין ד' י"ג ובתוס' ישנים שם וכ"מ. ועי' בירושלמי ריש פ"ו דגיטין דמרבינן שליחות מונתן ובבלי בגיטין ד' ע"ז ע"ש. והנה באמת כונת הגמ' בגיטין ד' כ"א גבי הך דרב חסדא דאמר שם אלא משום דכתיב ונתן כו', דלמא נתינת גט ור"ל כך דהנה כיון דאמרינן דאקנויי אקנו ליה רבנן כו'. והנה זה ודאי רק אם יגרשה אבל אם אינו רוצה לגרשה ודאי צריך להחזיר לה הנייר וא"כ הוה זה כמו קנה ע"מ להקנות עיין בנדרים ד' מ"ח ובדברי הרמב"ן ז"ל במלחמות בב"ק ד' ע' ואמר דהנתינה לא ר"ל על כמות הדבר רק על האיכות על הגט והגט נעשה על ידו וא"כ נתן לה דבר חדש והיינו הגט ואף דקיי"ל דאם אמר הנייר שלי לא הוה גט היינו משום דלא הוה כריתות דעדיין הדבר אגיד גביה כיון דהנייר נשאר ברשותו אבל קנין בהנייר גופא א"צ. ועיין במה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' בכורים פ"ב הי"א והי"ג גבי קנה ג' צריך להביא ביכורים אף שבאמת אין לו קרקע וע"ש בהל' י"א דדי ברשות אף לשעה אף שאין לו קנין גמור רק צריך שלא יהא אגוד ביד אחר ומביא בגמ' ראיה מהך דכתבו על איסורי הנאה דאף דלא שייך בזה קנין בכמות דהא איסורי הנאה לא מצי להקנות מ"מ הוי הגט גט דהא האיכות מיהא נתן לה

ועיין בתוס' גיטין פ"ב גבי דאמר שם דכתב לה על היד שלה אינה מגורשת ושם הטעם דנמצא הגט שלה עד שלא גירשה וא"כ אין עליו שם גט כלל כיון דהיד לא מצי לאקנויי ליה, ונ"מ דגבי גט שחרור אם כתב גט שחרור על יד של עבד הוה שחרור, ומה דאמר שם בתוספתא או שנתנו לה הנייר עצמו ר"ל לא הגירושין אלא הנייר או שר"ל דהדיו לא הקנה לה דצריך שיאמר לה שתקבל את הגט דהיינו הנייר עם הדיו והאותיות וזהו גט. ועיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן פ"ח הי"ד, וזהו יוכל לעשות ע"י שליח אך הגירושין הוא בעצמו מגרשה. ועי' מש"כ רש"י ז"ל בגיטין ד' י' ע"א ד"ה חזרה ע"ש:

הלכה ג

והוא שיהיו העדים כו'. עיין בירושלמי גיטין פ"ד דהוה מחלוקת אם צריך להכיר שניהם ובתוספתא כאן פ"ד אמר שם דמכירין את האיש ואין מכירין את האשה כותבין ונותנין, אך זה נ"מ אם להכרת שמם או לידע שזה איש ואשתו, ועיין בהך דקדושין ד' ס"ג ע"ב דאמר שם דנאמן ליתן גט אך שם מיירי שלא הוחזקה א"א רק מפיה ומהך דיבמות דף ל"ט ע"ב דצריך הכרה שם משום הך דמבואר בירושלמי פי"ט ה"א דיליף שם מקרא דכי ישבו. ועיין בהך דתוספתא פסחים פ"ה דאם נתערבו ד' פסחים דנאמן אחד מהם לומר זה הפסח שלי אך שם הנאמנות הוא רק לעצמו ולכך נקט בד' פסחים ולא בב' דבשנים מתיר לאחרים ג"כ ובזה לא מהימן. ועיין בירושלמי גיטין פ"ז גבי דאמר שם בהל' ד' דצריך שידעו העדים שהיו שם עבד ושפחה בשעה שהיו מתיחדים ע"ש. ועיין בתוס' גיטין פ"ב נאמנת אשה לומר זהו הגט כו'. ועיין ביבמות ד' ק"ה ע"ב דבעי שני עדים על חליצה ולא דמי להך דב"ב ד' קל"ד ע"ב דגבי גירושין כיון דאין צריך דעתה זה מקרי בידו משא"כ בחליצה דצריך ג"כ דעתה לא מקרי בידו ואינם נאמנים אף אם שניהם מודים וגם י"ל דלכך ביבמות ד' ל"ט צריך הכרה משום דאם בא לייבם לא היו מניחים אותו כמו הך דקדושין ד' ס"ג הנ"ל י"ל דהוה כמו גדר כל שאינו עולה ליבום אינו עולה לחליצה. ועיין ביבמות ד' מ"ד ע"א ותוס' שם ד' ס"ז ע"ב וכ"מ. גם י"ל גבי גט לא היה זה לשמה אם אין מכירין ובזה יהיה נ"מ במה דצריך לכתוב לשמו ולשמה גבי אשה היאך ר"ל אם לשם האשה הזאת או לשם אשת פלוני. ועיין ב"ב ד' קמ"ב ע"א וכבר כתבתי בזה:

הלכה ד

והאשה כו' בכ"מ כו'. ר"ל דבירושלמי פ' ד' דגיטין הל' ב' מבואר דבמקום שיש לה כתובה היא נותנת השכר ובמקום שאין לה כתובה הוא נותן ודייק רבינו בכ"מ, ועי' ב"ב ד' קס"ח ע"א ובירושלמי גיטין פ' ח' גבי קרוב לו דאמר שם גבי וכן לענין החוב

בשכר הלבלר ר"ל דאם הגט קרוב לה נמצאת נתגרשה היא צריכה לשלם לפי התקנה ואם קרוב לו אינה מגורשת צריך הוא לשלם ועיין תוס' גיטין ד' כ"ט ע"א ע"ש:

הלכה יג

בריא שאמר כו' עצמו מיד כו'. ועיין כאן דף כ"ז ע"ב גבי לאלתר גבי כתיבת הגט ולקרותו ליקרא לאלתר ועיין בדברי רבינו ז"ל בהלכות אבילות פ' א' הל' י"א ועיין בירושלמי סוטה פ' ט' הל' ב' גבי עגלה ערופה, ועיין בהך דחולין ד' ל"ט ע"ב ובירושלמי כאן ותוס' כאן דף ה' ע"ב ד"ה אפילו דרק שיטה ראשונה אם כתב לשמה מהני משום דמסתמא סיימו לשמה אבל להיפך לא ועיין בזבחים דף ב' ע"ב דיש בזה ב' לשונות, ועיין פסחים דף ס' וכ"מ:

והוא שידעו אותו כו'. ר"ל דמכירין אותו בטביעת עינא דקלא ועיין ברש"י סנהדרין ד' ס"ז ע"א ובירושל' שם וביבמות דמחלק דרק היכא דאמר אני אז מהני ועיין במש"כ רבינו ז"ל לקמן פי"ג הל' כ"ג ע"ש:

הלכה יד

מי שהיתה כו'. ר"ל כך דהנה יש ב' טעמים על שוטה דאינו מגרש אחד מפני שאינו בר דעת ופטור מכל המצות ולא הוה בר גירושין וגם שמא מה שאומר גירושין אינו ידוע מה הוא אומר ור"ל דבר אחר, והנה גבי קורדייקוס לא מיקרי שוטה דפטור מן המצות כיון דסמיא בידם, רק דלאו דעתו נכונה ולכן ס"ל לר"ל דכיון דאמר קודם בשעה שהיה דעתו נכונה וגם עתה הוי בר גירושין רק הוה כמו פומא הוא דכאיב ליה, ור"י ס"ל דמ"מ כיון דמחוסר מעשה לא, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהלכות עדות פ"ט הל' ט', ועיין בתוספתא פ"ג דשבועות דזה הוה מחלוקת דתנאי ע"ש, וברשב"ם ב"ב ד' קכ"ח ע"א וכבר הארכתי בזה בשו"ת:

וכן שכור שהגיע כו'. עיין מש"כ רבינו ז"ל לעיל בהלכות אישות פ"ד הל' י"ח ובהלכות יבום פ"ב ובהל' נזירות פ"א, אך יהיה נ"מ אם כמו בהל' ט"ו דקודם שנשתכר אמר כתבו ותנו ואח"כ הגיע לשכרותו של לוט אם יכולים לכותבו מיד וא"צ להמתין עד שיפיג. דהנה רבינו ז"ל בהל' נזירות פ"א הל' י"ב כתב הטעם דאינו בן חיוב כלל ומשמע מדברי רבינו דמקרי חסרון בעצמו לא משום בלבול הדעת ועיין מש"כ בדברי רבינו ז"ל בפ"ו מהל' יבום הל' ג' גבי טומטום דמוכח שם דכ"ז שלא נקרע אף דביציו מבחוץ לא הוה בר יבום, ועיין ברש"י בכורות ד' מ"ב ע"ב ובהך דחגיגה דף ד' ע"א ע"ש ועיין בירושלמי דגיטין פ"ז דאמר שם נ"מ באחד שאמר הרי זו תרומה למחר ולמחר נעשה קורדייקוס משמע בירושל' דס"ל דאף דהדבר נגמר מאליו מ"מ בעי שיהא בשעת חלות הדבר בגדר

בר הרמה, ועיין בירושלמי קדושין פ"ג גבי הרי זו הקדש לאחר ל' יום, ובתוספתא פ"ג דתמורה גבי האומר שור זה הקדש לאחר ל' ושחט השור בתוך ל' הרי זה מותר דאין על מה לחול, ועיין בתמורה דף כ"ח ע"ב בשר בקדרה ע"ש, וע"ש בדברי רבינו פרק ו' מהלכות ערכין הלכה ט', והטעם משום דאין הדבר על מי לחול, וא"כ אם מת המקדיש מהו, ועיין מש"כ רבינו בהל' ערכין פ"א הל' כ"א גבי ערכי עלי ומת קודם העמדה בדין דאין היורשים חייבים וס"ל דכ"ז שלא העמידו לא חל החיוב, וע"ש בהשגות דלא ס"ל כן ועיין בערכין דף כ' גבי אם אמר דמיו של פלוני עלי דאם מת הנודר צריך שיתנו היורשים אף שעדיין לא שמו את הנידר ומה דאמר שם בגמ' דבעי העמדה בדין הוא רק משום הך דמלוה על פה אבל בלא זה חייב ואף דהדמים חייב כשעת הנתינה ולא כשעת הנדר כמבואר שם ד' י"ח ע"א, אך שם י"ל דכיון שהיו יכולין לשומו מיד חל החיוב מיד, אך באמת נ"ל דגבי הקדש כיון דהוא חל ממילא ע"י דיבורו אף אם מת המקדיש בתוך ל' יום מ"מ כשיבוא הזמן חל עליו ההקדש ועיין בהך דנדרים ד' פ"ט ע"א דאמר שם דבזמן כ"ע מודו דיכול להפר מיד בשעת דיבור ועיין שם בר"ן דף צ' ע"ב ודף ל' ע"א ועיין מש"כ התוס' גיטין ד' י"ד ע"ב ד"ה הא בשכ"מ דדברי ש"מ כמסורין בשעת האמירה אף דהא מבואר בב"ב ד' קל"ז דלאחר מיתה קני ע"ש ועיין בהך דערכין דף ז' גבי תנו שערי ואמרינן בירו' פ"ו דגיטין דהטעם דשרי משום מצוה לקיים דברי המת, הרי מבואר שם דחל קודם מיתה וכן משמע בירושלמי פיאה פ"ג הל' ט' דאמר שם דלכך אינו אוכל בתרומה שמא יחזור הרי אם לא יחזור מעכשיו קנה וצ"ל דאם לא חזר בו חל הדבר קודם המיתה שיתקיים לאחר המיתה, רק אם בין כך נפקע מרשותו שוב לא חל דלא גרע מחזרה והיינו הך דב"ב הנ"ל וגם נ"מ להך דתמורה ד' י"ז ע"א גבי מה דאמר שם אכניס לבית זה כו', ע"ש בתוס' ד"ה אכניס דבשעה שנכנס שכח מהדבר שאמר בתחלה דגבי תמורה קדיש וגבי קדשים לא קדוש ואם היה אז שכור שהגיע לשכרותו של לוט אם זה מקרי כניסה אם לא דכאן א"צ דעת בשעת הכניסה אך בן חיוב בעי שיהיה ועיין בהך דשבועות ד' כ"ח ובתוספתא פרק ג' דנזיר מה דאמר שם שבועה לבית שאינה נכנסת ושגגה ונכנסה ע"ש, ועיין ברש"י נדרים ד' מ"ג ע"ב ד"ה ראשון קנה ע"ש, אך כל זה גבי הקדש ומתנה ותמורה דחל ממילא אבל גבי תרומה דיש בו שני דברים אחד מה שמקדיש התרומה והב' שהוא מתיר את הטבל, וע' בהך דב"מ ד' כ"ב ע"א מה דאמר שם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם כו', ועיין בתוס"י נדרים ד' ל"ז ע"ב ד"ה מי וד"ה אלא ע"ש, שם י"ל כשיטת הירושלמי דגיטין הנ"ל דאם אמר הרי זו תרומה לאחר ל' ומת בתוך ל' דבטלה התרומה דנהי דגדר ההקדש יכול למיחל מהדיבור לחוד עיין

תוס' יבמות ד' צ"ג ע"א דשם ג"כ יש גדר אמירתו לגבוה אך מ"מ להתיר הוא חל בשעת התנאי ואז אינו בעולם, ועיין בתוספתא דתרומות פ"ב גבי אם אמר פירות תלושים וכו' וכן אם אמר כלכלה של פירות יהיה תרומה כשאגיע לעיר יוכל לאכול מהם קודם שבא לעיר או קודם שנתלשו, ועיין רש"י קדושין ד' ס"ב ע"א דחל התרומה למפרע, אך כל זה כשלא אכלן אבל אם אכל שוב אין על מה לחול וכמבואר בהך דחולין דף ע' ע"א גבי מחתך ומשליך, ועיין בדברי רבינו ז"ל בהל' מעשרות פ"א הל' ט"ו דאף דאם המעשר והתרומה לא הוה מעשר להתיר מ"מ השם חל עליהם, וע"ש בהשגות דפליג על זה, וע"ש בתרומות פ"ד משנה ב' בהך מחלוקת דר"מ ורבנן ובתוספתא פ"ז דדמאי, ופ"ה דתרומות, ובאמת זה המחלוקת דירושלמי פ"ז דדמאי גבי אם עומד אדם בע"ש ואומר הרי זו תרומה למחר אם מותר זה לכתחלה ג"כ תליא בזה דההקדש חל מעכשיו אך ההתרה הוא למחר ולתרום בשבת יש שני טעמים אחד משום מקדיש ואחד משום מתקן כאשר כתבתי בזה, ועיין בירושלמי פ"ז דדמאי סה"ג ופ"ד דתרומות דאמר שם נשרפה התרומה לכשיאכל הפירות קדשה התרומה למפרע והוא ט"ס ועיין בר"ש פ"ג דחלה מ"א ע"ש, ובאמת בהך דין דחייבי דמים בהך דערכין דף כ' גבי אם מת הנודר והנידר קיים דחייבים היורשים לשלם כפי מה שישומו דמיו באמת אם בשעת שומא נתייקר צ"ע אם היורשים צריכים לשלם כמו ששוה עכשיו דמשמע דהחיוב חל אז ע"ש ד' י"ח ע"א כשעת נתינה ע"ש בתוס', ובאמת רבינו ז"ל לא הביא זה, וע"ש דף ז' ע"ב וד' י"ז ע"ב וברש"י ד' כ"ד ע"א אם ר"ל אשעת העמדה או ר"ל בשעת נתינה ממש, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ"ג מהל' ערכין הל' ט' ובהל' מכירה ס"פ כ"ב ע"ש בזה ובהך דנדרים דף ג' ע"ב גבי לא אפטור ע"ש בראש ואכמ"ל:

הלכה טז

וכן אם כתב בידו כו'. עיין בירושלמי כאן דהוה מחלוקת בזה ועי' בכס"מ כאן מה שכתב בדין החרש שהוא מדבר ואינו שומע לשיטת רבינו דס"ל בהלכות מכירה פ' כ"ט דמדבר ואינו שומע אין קנינו קנין גמור ע"ש בהל' ב', רק י"ל דשם רק משום דאינו יכול להקנות דבר שנקנה לו ע"י אחר כמו פחות מבן כ' דאינו מוכר בנכסי אביו ובזה י"ל שיטת רבינו בהל' מגילה לחד גירסא דחרש שמדבר ואינו שומע אינו יכול להוציא ואף דבגמ' מבואר להיפך בד' י"ט ע"ב ע"ש אך באמת זה תליא בהך מחלוקת דר"ה ד' כ"ט אם המשמיע צריך לכוין להוציא אחרים או לא ע"ש, ר"ל כך אם זה הוה מה שמוציא אותם ג"כ גדר פעולה מצד המוציא או רק שהם צריכים לשמוע הדבר אך אם לא הוה בר חיובא אין זה הדבר מה שאנו צריכים לשמוע, ועיין במש"כ בזה בהלכות ברכות בהך גדר דשומע

כעונה בברכות ד' מ"ה ע"ב וסוכה ד' ל"ח ע"ב אם ר"ל לענין הדין או ר"ל שהוא כמו שהוא עונה ממש מה שאמר חבירו וזה נ"מ בעניית אמן עיין בשבועות ד' כ"ט ע"ב דאמר שם כמוציא שבועה מפיו ר"ל כאומר הנוסח ממש מה שאמר חבירו ונ"מ לשיטת הראב"ד ז"ל דס"ל דללקות אינו לוקה עד שישבע בשם המיוחד ואם השביעו חבירו בשם המיוחד וענה אמן ג"כ לוקה, וע"ש דל"ה ע"א גבי אמן בו שבועה, וע' בהוריות ד"ג ע"ב גבי הרכין אחד מהם בראשו מה הוא הרכנה אם ר"ל שהוא מסכים לזה או שהוא כאומר זה, וכאן בגיטין ד' ע"א ע"א ובירושלמי שם ובירושלמי פ"ג דר"ה סה"א גבי הך דר' אבהו דשאל אם שמעו תיקדש ירחא וכבר כתבתי בזה במקום אחר, ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' שבועות פ"ב ה"א דאף מפי כותי וקטן אם ענה אמן חייב ע"ש, וס"ל לרבינו ז"ל דגבי מגילה המצוה הוא הקריאה גבי אנשים ולכך צריך עשרה רק בנשים המצוה הוא השמיעה כמ"ש התוס' במגילה ובערכין וכבר כתבתי בזה, וא"כ כיון דחזינן דחרש אינו יכול להקנות דבר שבא לו ממילא לאחרים, ה"נ דאינו יכול להוציא לאחרים בדבר שיהיה האחר כמו הוא בעצמו, ועיין בהך דחולין ד' כ"ד ע"ב גבי ש"ץ וכהן העובד ובירושל' ספ"ג דסוכה בהך מחלוקת דר' ורבנן ובירושלמי פ"ד דסנהדרין גבי דיני נפשות ע"ש בהל' ט' ובתוספתא דמס' קרבנות פרק י"א ע"ש בזה, והנה עיין בהך דנדרים ד' ע"ג ע"א גבי מה דבעי שם גבי חרש מהו שיפר ע"ש ברא"ש, והנה אם נימא דהפרה הוא ג"כ גדר זכות ודין מה שהוא יכול לבטל הנדרים שהיא נדרה לפי שיטת רבינו קשה למה לן מיעוטא, ועיין בר"ן בנדרים ד' ע"ג ע"ב ותוס' נדה ד' מ"ו ע"ב, ועיין בירושלמי סוטה פ"ב גבי אשתו חרשית ופ"ז שם הל' א' וא"כ יהיה זה נ"מ גבי חליצה בחרש המדבר ואינו שומע, ועיין במה שכ' בזה בהל' יבום וחליצה פ"ד אך זה תליא מי נקרא הזוקק או משום אחיו המת או הוא הזוקק, עיין גיטין ד' פ"ג ע"ב ובקדושין ד' י"ד וכ"מ בזה וא"כ לגבי גט ודאי מהני אף לשיטת רבינו, ועיין בהך דיבמות ד' נ"ו ע"א ושם ד' ק"י ע"א ובמש"כ רבינו ז"ל בפיה"מ פ"א מהל' תרומות דרק בחרש מעיקרו יש עליו זה הדין דחרש אך באמת זה הוה מחלוקת דרשב"ג ורבנן בגיטין ד' ע"א, אך זה יהיה נ"מ אף לדידן כך דלפי המבואר בגיטין שם חזינן דמה דקי"ל דחרש שאינו שומע ולא מדבר הרי הוא כשוטה זהו מצד גזירת הכתוב ולא משום דעתו קלישתא דהרי דמבואר בגמ' דאף דחזינן דחריף טפי מ"מ אינו בר גיטין וגירושין, ובאמת זה תליא בהך דר"א ורבנן ביבמות ד' קי"ג ע"ש, אבל בחרש דמדבר ואינו שומע אז אם הוה חריף אז מהני אף לפי דברי רבינו, ועיין בהך דנדה ד' י"ג ע"ב גבי חרשת לענין בדיקה ובמש"כ רבינו ז"ל בהל' א"ב פ"ח הל' ט"ו, ושם כתב הטעם משום קביעות וסתות, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מטמא משכב ומושב פ"ד

ה"ט ולא הביא שם הדין בחרשת דמדברת ואינה שומעת דשם רק בחריפה וכמו הך דר' דנדה שם:

[השמטה **במש"כ שם דאם יוצא במה שאחר אומר לא הוי כמו שאמר הוא הלשון שאמר אחר. ועיין** תוספתא דמאי פ"ח דאמר שם ראה אחד שהפריש תרומה ומעשרות ואמר הריני במה שאמר זה דבריו קימין והלשון משמע דרק דיעבד והטעם דנהי דהראשון הפריש כסדרן מ"מ השני עשאן בב"א וזה אסור לכתחילה ע' תוס' תמורה דף ד' ע"א וכ"מ ובזה א"ש המנהג שלנו שאנו אומרים עשרת בני המן כ"א בפ"ע ואין יוצאין בהקורא משום דהא מבואר במגילה דף ט"ז ע"ב דצריך לאמרן בנשימה אחת ובזה לא שייך לצאת ע"י אחר ובזה א"ש מה שהם נכתבים אותיות גדולות בתוך המגילה דהא במסורה לא נמנו מאותיות גדולות דהא מבואר בתוס' ברכות דף מ"ו ע"ב ד"ה והטוב דהיכא דכל הקהל צריכין לאמר זה צריך לכתוב גדול וה"נ כן וא"ש: ע"כ השמטה]

הלכה יז

מי שנשא כו' אעפ"י כו'. כן מבואר בגמ' שם אעפ"י דחזינן שהוא חריף, והנה עי' מש"כ רבינו ז"ל בפיה"מ על הך דגיטין ד' נ"ט ע"א גבי קפיצות דס"ל דעדיפא מרמיזות וע"ש בירושלמי ג"כ משמע כן דר"ל שצריך שיתנם לידו בפועל ונ"מ לשיטת ר"נ שם דאף לגבי גט צריך קפיצות לבן בתירא, וע"ש ד' ע"א דנקט שם ג"כ קפיצותיו, ועיין ברא"ש מ"ש שם על דברי הרי"ף ע"ש, אך אין הפי' כן בדברי הרי"ף ונ"מ דהחרש אינו יכול לגרשה ע"י שליח אף אם נשא כשהוא חרש דבעינן דוקא נתינתו מיד ליד, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פרק כ"ט הל' ב' מש"כ שם עד שבודקין אותן בדיקות רבות וגבי גט לא כתב זה משום דשם מיירי גבי מטלטלין שירש מאביו אבל כאן גבי גט לא שייך זה וס"ל לרבינו ז"ל כשיטת הרי"ף וכלישנא קמא דר"נ ודלא כפי' רש"י, ובאמת לפי מה שכתבתי לעיל בהל' אישות דכמו דאמרינן ביבמות ד' ק"י ע"ב דחרשת קנויה ומשויירת ה"נ י"ל גבי חרש דקדושין דרבנן שתקנו לו וכן הגט הוה קנויה ומשויירת, והנה יש לומר דגם בדאורייתא כמו גבי יעוד אם יעדה לבנו חרש אם הוה א"א גמורה אם נימא דא"צ דעת דשם ליכא למעט מן א"א דקדושין ד' י"ט דחרש הוה איש ועיין ביבמות ד' נ"ו בהך דרב ושמואל גבי יבם חרש, ויהיה נ"מ אם חייבים עליה מיתה כא"א גמורה וכבר כתבתי בזה:

הלכה יח

גירשה כשהיא נערה כו'. ולענין אם נתן הגט לתוך חצרה אם יש לה עיין בירושלמי כאן פרק ו' ע"ש גבי חצר של שליח:

הלכה כ

ולמה לא כו' כגון מי שהוכה עד שמכר כו'. והנה עיין בדברי רבינו ז"ל בפ"י מהל' מכירה דס"ל דתליוה וזבין זביניה זבינא גבי אנס וגבי גזלן ס"ל בפ"ט מהלכות גזילה דלא הוה מכירה, אך באמת ס"ל לרבינו כך דהנה עיין בקדושין דף נ' ע"א גבי דברים שבלב, והנה רבינו ס"ל כך דכל היכא דהוא לבד מקנה אזלינן בתר דעתיה אבל היכא דהוא קונה ג"כ לא אזלינן בתר דעתיה עיין מש"כ התוס' כתובות ד' מ"ז ע"ב, ועיין בתוס' ב"מ דף ע"ד ע"א ד"ה הכא. והנה גבי גט יש ב' דברים אחד שיהיה הכתיבה מדעתו או משום טעם שליחות או משום טעם לשמו כמ"ש התוס' עירובין ד' י"ג וכ"מ והנה הכתיבה משוה ליה להדבר גט והנתינה עושה להאשה גרושה ועיין בירושלמי גיטין פ"ו התורה זכתה אותה בגיטה וא"כ לפי"ז בקבלת הגט גם היא יש לה ב' זכות אף דהוא נקרא המקנה. והנה עיין בהך דגיטין דף ע"ה בתוס' ד"ה מכלל דע"י כפיה זה ג"כ מיקרי מדעת אך באמת כך דיש שני דברים אחד דבר שצריך דעת ואחד דבר שפסול שלא לדעת. ועיין בהך דנדרים ד' ל"ו ע"ב גבי התורם משלו על של חבירו ע"ש בר"ן ד"ה ה"נ ובתוס"י שם, וזהו מה דפליגי בב"מ ד' כ"א ע"ב גבי יאוש שלא מדעת דר"ל כך אם צריך להתייאש לעשות הפעולה או צריך רק שלא יקפיד והיכא דצריך לעשות לא שייך למימר אגלאי מלתא למפרע והיכא דרק שלא יהיה הדבר להיפך אז י"ל איגלאי מלתא למפרע וזהו דמקשה שם מתרומה דגבי תרומה יש ב' דברים ההקדש וההתרה ובהקדש בעי דעת ובהתרה בעי שליחות לא שלא יקפיד ולכך מביא ראיה די"ל אגלאי מלתא למפרע אף בדבר דבעי פעולה א"כ גבי אבידה יהיה הדין כן אף דצריך שם פעולה כמש"כ רבינו ז"ל בהלכות גזילה פי"א הל' י"א גבי השליך כיסו דאסור לאחר ליטלה, ותירץ דמיירי שהשליח עשאו רק לענין יפות דהוה רק משום הקדש ולא משום התרה ובזה די אף בלא קפידא ואמרינן איגלאי מלתא למפרע ועיין בהך דשבת ד' קמ"ח ע"ב דגבי הקדש מהני אף אם אחר מקדיש אם הוא רועה הרגיל אצלו, ועיין במה דפליגי רבינו והראב"ד ז"ל בהל' תרומות פ"ד הל' י"ג, וע"ש בהל' י' גבי אריס ושם בהל' ח' גבי שותפים ואח"כ מקשה שם מהכשר והטעם דעיין מש"כ התוס' מעילה ד' כ"א דגבי הכשר בעי איזה מעשה, ועיין במה דפליגי ר"י ורבנן במכשירין פ"ג מ"ה ובפרה פ"ב מ"ד ור"י אזיל לשיטתיה וא"כ ראיה דהיכא דבעי למעבד לא שייך לומר איגלאי מלתא למפרע ומדחה שם דבעי פעולה בידים, ועיין בהך דעירובין דף פ"א ע"א ברש"י ותוס' ד"ה לא זכו, ועיין בתוס' קדושין ד' ס"ג ע"ב גבי ע"מ שלא ימחה או ע"מ שירצה ועיין בהך דב"ק ד' ק"ד אם דבר שצריך פעולה אם אמרינן על זה אנן סהדי וגבי אבידה נמי ע"כ בעי יאוש קודם שבא לידו דכיון דכבר נתחייב

במצות השבת אבידה שוב לא מצי לפקע ממנו וכעין דאמרינן בב"מ ד' נ"ה ע"א דאע"ג דזל משפ"מ חייב להכריז ועיין במש"כ הרמב"ן ז"ל במלחמות על הך דשם ד' כ"ו ע"ב ועיין תוס' ב"ק ד' ע"ו ע"א ד"ה שחיטה, והנה ס"ל לרבינו דכפיה ג"כ הוה רק כמו שהוא אינו נגד הדבר ומסתמא מסכים מה שהב"ד עושין אבל לא שיקרא שהוא עושה הדבר ועיין בסוטה ד' כ"ה ע"א סתמא דמלתא אדם מסכים על דעת ב"ד ע"ש, וס"ל דגבי כתיבה די רק במה שהוא מסכים ובנתינה צריך שיתן ולכך דקדק רבינו ז"ל כאן דמיירי דהכפיה לא הוה רק בציווי הכתיבה לא בהנתינה אבל בהנתינה אז אם רק כדין דאז התורה זכתה אותה בגיטה כמש"כ אבל אם שלא כדין לאו כלום, ועיין בהך דגיטין ד' ל"ד ע"א גבי גילוי דעת בגיטא דאמר שם האי דרהיט בתרייהו אשור הבו לה ר"ל דבנתינת הגט צריך שיהא הוא הנותן לא המסכים להנתינה ועיין תוס' גיטין ד' ס"ו ע"א ד"ה כל וכתובות דף ע' ע"ב ומש"כ הר"ן בנדרים ד' ל"ו ע"ב ע"ש אבל גבי מכירה הא דתליוה וזבין לא הוה רק אם הקנין בכסף וכדומה והשטר הוא רק לראיה אבל אם השטר הוא הקנין לא מהני, וזהו מש"כ רבינו כאן דלא הוה מכירה דהוה שטרא כחספא בעלמא כמו בהך דגיטין דף י' ע"ב, וע"ש בתוס' דף ד' ע"א, ובהך דסיקריקון ר"ל דהשטר הוא ראיה לא קנין, עוד י"ל דרבינו ז"ל כאן מיירי בגזלן לא באנס:

פרק ג

הלכה ד

וכל גט שכתבו כו'. עיין בה"ה, והנה באמת דברי הגמ' צ"ע הא כתב על גבי כתב לא הויא כתב כלל ומש"כ שם התוס' דמתקן דהוה לשמה צ"ע דכיון דאינו כתב כלל מה מהני לשמה, אך בעירובין ד' כ"ה ע"א גבי הך דעושה מחיצה ע"ג מחיצה אמרינן שם לר"ח דבשבת הוה מחיצה מחמת כיון דמחיצה העומדת מאליה הוה מחיצה, והנה גבי לשמה מבואר בהך דגיטין דף כ"ג דגם עומד ע"ג כשר וה"נ הכתב השני לא גרע מאם אחד כותב ואחר עומד ע"ג, אך זה רק לר"ח לשיטתיה אבל אנן לא פסקינן שם בעירובין כן ולכך פסק רבינו דאינו גט כלל וא"ש:

הלכה ו

אמר לסופר כתוב כו'. משמע דבשעת נתינה היתה נשואה אבל אם נתן לה גט ואמר לה לכשאכניסך יהיה גיטך זה י"ל דדמי להך דקדושין ד' ס"ג ע"ש בתוס' אך י"ל דכיון דכך שוב לא הויא אשתו כלל ומה שייך בה גירושין וי"ל דזה תליא בהך בעיא דנדרים ד' ע"ה גבי מיחל חיילי ובטלי, ועיין בירושלמי קדושין פ"ג הל' ב' גבי גירשה בתוך סמפון

דאמר שם דלא נגע בו גירושין כלל ולגבי עבד י"ל דשם גם תחלה היה עבד ושייך גביה גט שחרור משא"כ גבי אשה וגם י"ל דדמי לטלי גיטך מע"ג קרקע, ונ"מ ג"כ גבי שטר קדושין אם כתב בזמן שהיא אשת אחר ואחר שיגרשנה וכיון דקי"ל דצריך לשמה וכעת אינה בגדר קדושין והוה כמו שלא לשמה, אך זה יהיה תליא במש"כ לעיל אם גבי שטר קדושין ג"כ סתמא פסול כמו גבי גט, ועיין בתוספתא דנדרים פ"ו דאמר שם תנו גט לאשתי לכשאקדשנה ושם משמע דר"ל דרק שאומר להם עכשיו שיתנו לה גט לאחר שיקדשה ור"ל שיכתבו ג"כ לאחר הקדושין רק משום דהשליחות אינו מועיל עכשיו ועיין מש"כ התוס' נזיר דף י"ב ע"א ד"ה מאי טעמא ולכך בתוספתא נקט לשון תנו משום דס"ל דגבי כתיבה לא בעי שליחות, ועיין תוס' כתובות ד' צ"א ע"ב ד"ה דזבנה ע"ש ועיין בהך דיבמות ד' צ"ב ע"א במשנה שם מאישה ולא מאיש שאינה אישה:

הלכה ז

מפני תקנת כו' ומקום הזמן כו' כדי שיכתבם כו'. הנה מלשון רבינו משמע דמקום הזמן הוא ג"כ מטעם לשמה ולא מטעם מוקדם ועיין בהך דגיטין ד' ע"ז גבי ההוא שכ"מ ע"ש בראשונים ובמש"כ רשב"ם ז"ל ב"ב ד' קע"ג ע"ב וכבר כתבתי בזה:

הלכה ח

ויש מי שאומר כו' הרי זה גט בטל כו'. עיין גיטין דף ט' ע"ב דמוכח משם דמזוייף מתוכו הוה רק פסול דרבנן ע"ש ועיין רש"י סנהדרין ד' כ"ח ע"ב ד"ה במזוייף משמע דס"ל דהוה פסול דאורייתא ע"ש אך באמת זה תליא אם למ"ד עדי מסירה כרתי אם עדי חתימה מהני דנימא דזה כ"ע מודו דעדי חתימה מהני לעשותו גט ועדי מסירה שתתגרש בו ועי' מש"כ הרי"ף ז"ל פ"ט דכאן ובה"מ ובמל"ח ע"ש והנה אם נימא דמועלים אז אם נחתם בעדים פסולים אז נפסל הדבר ואם לא מהני מידי אז לא פסל רק משום גזירה, אך זה רק אם שם עדים עליהם רק שפסולים אבל עכו"ם דלא הוה ממין זה כלל כמו בזבחים דף ג' גבי חולין ע"ש וכמו הך דמכות ד' ו' ע"א ובסנהדרין דף ט' ע"ב ע"ש בנמ"י, והנה מן הירושלמי פ"ג ופ"ט מוכח דכל דבר שהוא נכתב בהגט אם לא נכתב מחמת צורך הגט הוה כמו ענין אחד ופוסל אפילו בכ"ש, והא דמילאוהו בעדים פסולים כשר משום דהוה לצורך הגט וכעין דאמרינן בירושלמי נזיר פ"ז ה"ב גבי נחתך רגלו מן הארכובה ולמטה ונקבר עם המת אז הוה כמו גלגלין ובטל ממנו דין רקב ע"ש וה"נ כן וכיון שזה הוה כמו ענין אחר שוב לא מיקרי כריתות עיין גיטין דף ט' וב"ב ד' ק"נ ומש"כ רבינו ז"ל לקמן פ"ח הל' ד' גבי תנאי ע"ש, אך זה רק אם עדי מסירה כרתי אבל אם עדי חתימה כרתי ולאחר עדי חתימה כתב בו ענין אחר שוב אינו פוסל, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהלכות

פרה אדומה פ"ד ה"ז גבי מה דמחלק בין טבל אצבעו בהזאה ששית והזה ממנו ששית ושביעית ובין בהזאה שביעית ועיין מש"כ בזה בהל' מעשה הקרבנות פ"ז ה"ט ע"ש:

וכן כו' אחד מעדיו פסול כו'. ועיין לעיל פ"א הי"ז והנה עיין בה"ג בהל' קדושין מש"כ שם וליכא בין פסולא דאורייתא לפסולי דרבנן אלא לגט אשה וכן כתב בהלכות עדות וזה אין לומר דר"ל לענין שאם קידש בפסולי עדות דרבנן דצריך גט דזה כבר כתב שם ואפשר דר"ל לענין מש"כ רבינו ז"ל לקמן פ"ו ה"ז גבי שליח הגט דפסול דרבנן כשר ע"ש גם י"ל דר"ל להך דגיטין דף י' ע"ב גבי דאמר שם דאי לאו דכותי חבר כו', והקשה שם בתוס' הא הוה כמו דאמרינן נפיק כו', ע"ש בתוס' ד"ה אי לאו ותירצו שם דזה רק לחשש פסול דרבנן ובאמת עיין בירושלמי דר"ה פ"ב מבואר דלא מהני זה וגם קשה הא מבואר שם דלהכשיר אדם צריך ב' עדים ולא סגי בעד אחד וכן מבואר בירושלמי ספ"ד דדמאי דעד אחד אינו נאמן וצ"ל דכאן רק להכשיר הגט לא להכשיר העד וגם י"ל דכיון דעשה מעשה וחתם עצמו נאמן עיין תוס' כתובות ד' כ"ד ע"ב ד"ה בשכלי אומנתו ועיין תוס' גיטין ד' ס"ד ע"א מה שכתבו שם בד"ה אסור לא סמכינן אדבורא בעלמא וע"ש בר"ן ובתוס' סוף יבמות ד"ה פונדקית ועיין ב"ב ד' מ"ח ע"ב גבי הך דרבב"ח דחתם אאשקלתא ע"ש, עוד י"ל דכוונת בה"ג דמיירי שחתמו על הגט עדים פסולים דרבנן ונתנו לה בעדי מסירה וכיון דקי"ל בסנהדרין ד' כ"ה דגזלן דרבנן בעי הכרזה קלא איתי ליה למלתא והוה כשמות מובהקים דגיטין ד' י"א ולא הוה כמזוייף מתוכו ועיין בהך דגיטין ד' פ"א ע"ב קרוב כ"ע ידעי כו' ע"ש:

הלכה ט

המביא גט כו' הוחזק כו'. עיין בהשגות מש"כ וכמדומה לי כו', ועיין בה"ה ועיין ביבמות ד' קט"ז ע"א גבי הך דענן בר חייא ובדקו כו' ולמה לן לבדוק מסורא עד נהרדעא הא הגט נכתב בנהרדעא אך צ"ל כך דבאמת גבי גט ובא"א לא מהני שום אומדנא והארכתי בזה בשו"ת אך כאן מחזיקין אנחנו שהגט הוא של זה שנקרא כך וממילא יכול ליתן לה הגט ולגרשה בזה, אבל אם יש עוד אחר ששמו כך שוב בטל החזקה וא"ש דגבי שניים לא שייך גדר הוחזק ועיין בהך דיבמות דף ק' ע"ב ומש"כ לקמן בדברי רבינו פ"ג מהלכות יבום הלכה ד' ועיין ב"ב דף ל"ה ע"ב ע"ש:

הלכה יב

שנים ששלחו כו'. עיין בה"ה מה שכתב בשם בעל העיטור גבי ספק נערה ספק בוגרת ע"ש מה שתמה עליו. והנה באמת גבי ספק זה למי שייך מעשה ידיה בודאי היא מוחזקת ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' נחלות פ"א גבי ספק גרושה ובירושלמי פ"ב דקדושין גבי

נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת מה דמחלק בין מעשה ידיה לירושה דמעשה ידיה מקרי האב מוחזק טפי ע"ש ועיין במש"כ הראב"ד ז"ל בהלכות ערכין פ"ד הכ"ב ע"ש. והנה בגמ' דקדושין ד' מ"ד לפי המסקנא נשאר שם הטעם דלכך גבי גט יכולה גם היא לקבל את גיטה משום דמכנסת עצמה לרשות אביה ע"ש וכאן לא שייך זה דהא מחמת ספק היא מוחזקת בעצמה לענין ממון ועיין מש"כ התוס' קידושין ד' ע"ט ע"א ד"ה קידשה ותוס' ב"ב ד' פ"א ע"ב ד"ה אלא ע"ש:

הלכה יד

שינה שמו כו' אינו גט כו'. כן מבואר גיטין דס"ג ע"ב דקרי ליה חספא בעלמא ועיין בהך דשם דף כ' ע"א בתוס' ד"ה הא ע"ש וכוונת התוס' שם אם לומר דיש בזה חשש ריח הגט, דכל היכא דהפסול הוא בהנתינה אז יש בו ריח הגט, וכל היכא דהפסול הוא בהכתיבה בעצם הגט אין בו אף ריח הגט, ועי' לעיל פ"א הל' י"ג ע"ש בהשגות וכאן ד' פ"ו ע"ב ע"ש וד' כ"ד ע"ב ובירושלמי שם פ"ג ופ"ט ה"ה והל' א' ע"ש ובתוספתא דגיטין דכאן פרק ו' ע"ש, ומש"כ התוס' שם פסולא דרבנן ר"ל בהגט לא בהגירושין דהגירושין ודאי פסול מה"ת, וכן גבי החליצה כה"ג דכל דהפסול הוא בהחולץ אין בו שום חשש חליצה וכל שהפסול הוא בהחליצה אז יש בו פסול לבד ממנעל של בגד עיין בגיטין שם וביבמות ד' ק"ד וכבר הארכתי בזה בשו"ת:

הלכה טו

ישראל שהמיר כו'. עיין סנהדרין ד' ע"ב ע"ב דלא הוה בכלל בני ברית ועיין בהך דגיטין ד' מ"ה ע"ב ותוס' ע"ז ד' כ"ז ובאמת עיקר הטעם דאמרינן דגבי גוי לא מהני לשמה אף אם אחרים עומדים ע"ג הטעם משום דכל היכא דהעיקר תלוי במחשבה עכו"ם לאו בר הכי הוא, עיין ירושלמי תרומות פ"א ה"ג גבי הכשר ואף דגבי תרומה לא אמרינן זה כמבואר שם, שם רק להתיר החולין אבל להקדיש התרומה זה הויא מחלוקת שם סוף פ"ג ע"ש בירושלמי ועיין בקדושין ד' מ"א ובזבחים ד' מ"ה ובהך דערכין דף ו' ע"א ואמרינן שם בירושלמי דהטעם דר"ש משום דאזיל לשיטתיה דאין מועלין בקדשי עכו"ם ע"ש וכן פסק רבינו ז"ל בהלכות מעילה והטעם דבקדשי בד"ה מועלין משום דאין שם הבעלים עליהם עיין תוס' ב"ק ד' ע"ו וד' ע"ט ותוס' תמורה ד' ל"ב ע"א ועיין בירושל' ריש פ"ט דנזיר דגבי עכו"ם לא מהני שאלה והטעם ג"כ משום זה דאינם בגדר מחשבה, ועיין בהך דנדה דף נ' ע"ב גבי עכו"ם היו שם כו', ומש"כ רש"י בגיטין ד' מ"ה ע"ב גבי אמרי לה קוראין בו משום ס"ס רש"י ז"ל ר"ל לא לצאת בו רק קריאה בעלמא כחומש וא"ש מ"ש התוס', וס"ל לרבינו דגם גבי מין כן אין בו דין מחשבה, ועיין בירושלמי סוף

פ"י דסנהדרין גבי קדשי מומר אם מועלין בו אך שם ר"ל שאח"כ נתממר ועיין מש"כ רבינו ז"ל פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות ה"ז, ובירושלמי שקלים פ"א ע"ש גבי כותים, ועיין בחולין ד' י"ג ומש"כ רבינו ז"ל בהלכות תרומות פ"ד הל' ט"ו, ולכך ס"ל לרבינו גם גבי גט כן ומ"מ בר כריתות הוא דהוא יכול לגרש את אשתו והטעם משום דיכול לחזור בו וא"ש מ"ש שם התוס' דף כ"ב ע"ב תיפוק ליה משום דלאו בני כריתות ע"ש י"ל דנ"מ לזה:

פרק ד

הלכה ב

כותבין במי עפצא כו'. עיין בה"ה ועיין בתוס' שבת ד' כ"ג ע"א דכתב שם דרק בדיעבד אף שם אספר תורה ועי' במש"כ רבינו ז"ל בהל' תפילין פ"ד ה"א ועי' מש"כ התוס' מגילה ד' י"ט בשם אשכנזים ע"ש, ועיין במנחות ד' ל"ד ע"א ברש"י ותוס' ד"ה כמו שנאמר וד"ה נאמר. אך באמת רש"י ז"ל ר"ל דהפירוש בספר הוא קלף ובדיו רק הלכה עוקרת את המקרא כמבואר בסוטה ד' ט"ז ע"א ע"ש:

הלכה ד

אפילו היה כו' והיא אומרת בעדים כו'. ואף דהא רבינו ז"ל ס"ל לעיל בפרק י"ד הל' י"ו דדי בעדי חתימה לבד שם הטעם כמש"כ התוס' ב"ב ד' קס"ה ע"א דהם גופא הוו עדי מסירה דאל"כ היאך הגט תחת ידה ועיין במש"כ הרמב"ן ז"ל במלחמות פ"ט דגיטין, וא"כ גבי גודרת שוב אין ראיה וא"כ הוה כמו מגרש בלא עדים ופסול:

הלכה ז

המקרע על כו' הרי זה כשר כו'. עיין בה"ה, והנה עי' במנחות ד' ל"ד ע"א ברש"י ד"ה כתיבה תמה וכתב שם דעל עצים ועל אבנים הוה כתיבה שאינה מתקיימת ע"ש ועי' בירושל' ריש פ"ד דיומא דכתיבה על דבר אחר לא מיקרי לעולם וחקיקה הוה לעולם ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' שבת פי"א הל' י"ו גבי כותב על בשרו ע"ש ושם פ"ט הל' י"ג גבי אם צבע ברזל דפטור דזה אינו קולט כלל הכתב וזה קולט רק שיוכל לימחק מחמת דבר אחר והטעם דכתב בעי ג' דברים אחד הדבר שכותבין עליו והדיו או הצבע והג' שיהיו זה בזה ולא זה על זה ועיין מש"כ רש"י ז"ל גיטין דף כ' ע"א גבי כתב שעל גבי כיפה ולכך אינו מתקיים לא הוה כתב משום דניכר דאינו נכנס הכתב בהדבר רק על הדבר וזהו מה דאמר במנחות ד' ל"ד דלכך לא ילפינן מכתיבה דעל האבנים משום דאינו נוהג לדורות ע"ש ר"ל דבכל מקום בעינן כתיבה לדורות. אך גבי גט ס"ל לרבינו

ז"ל כיון דאמרינן בהך דסוטה ד' ט"ז דהלכה עוקרת את המקרא וכשר בכל דבר שוב לא חיישינן לזה ומה דמבואר בתוספתא דבר של קיימא ז"ה ר"ל הנייר שיהיה של קיימא לא משום הכתב ועיין בירושלמי פ"ט דשביעית ה"ו ובתוספתא שם פ"ו, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' שמיטה פ"ז הל' י"ו גבי עלי זיתים ועי' בהך דמנחות ד' נ"ג ע"ב מה זית כו', ועיין בספרי פ' תצא פסקא רס"ט, ובהך דסוכה ד' י"ג ע"ב ובירושלמי כלאים ספ"ג גבי דלעת ע"ש, וע' בהך דסוטה ד' מ"ח ע"ב ע"ש גבי אבני אפוד ומש"כ בזה בהלכות כלי המקדש פ"ט ה"ז ע"ש:

[השמטה **מש"כ שם דחקיקה על אבנים נתקים לעולם וכתיבה אינה מתקימת לעולם.** **ובזה** מדויק לשון רבינו בהל' כלי המקדש פ"ט ה"ז דגבי שמות השבטים נקט ומפתח וגבי הך דצריך לכתוב אבות נקט רק לשון כותב והטעם כך משום דבתוספתא דמנחות פ"ו מבואר דאפי' אות אחת מעכבתן וע' באגדת שמואל דמבואר שם דאפילו נקודה מעכבת ור"ל דגם הנקודות היו שם כדי לדעת איך לקרוא אך זה רק בשמות השבטים דהם צריכים להיות לעולם דהם לזכרון ע' תוס' ר"ה דף כ"ו ע"א ולכך צריך שיהיו חקוקים אבל שאר הדברים שלא נכתבו רק לצורך השבה ובבית שני שלא היו משיבים ע"ש בפ"י ה"י ובפ"ד מהלכות בה"ב ה"א לא היה צריך להם וא"כ אינם לדורות ודי משום זה בכתיבה וא"צ חקיקה וא"ש: ע"כ השמטה]

הלכה ח

אבל אם היה כו'. עיין בהשגות ועיין בירושלמי פ"ט דכיון דיש בו דבר דמי שאינו יודע לקרות בו סבר שהוא ענין אחר פוסל בגט אפילו כל שהוא וא"כ כאן ג"כ כן ולכך כתב רבינו ז"ל לקמן בהל' י"א הואיל ונקרא לענין הגירושין ויש בו משמע כו', ר"ל דאם כל הגט יש שאינם מבינים אותו לא איכפת לן אבל כיון שיש בו משמע גירושין לכל רק איזה דבר יש שאינם מבינים אותו הוה כמו ענין אחר בגט ופסול משום דאין זה כריתות וכמש"כ:

הלכה טו

וכן גט שנמצא כו'. ועיין בהל' י"ז ובהשגות והטעם דשוב לא הוה מוכח מתוכו והוה פסול בעדי חתימה כמו בדבר שיכול להזדייף וגם דהא כבר כתבתי דעיקר הטעם דמהני עדי חתימה לבד הוא משום דכיון שאנו רואים הגט בידה הוה כמו עדי מסירה וכאן לא שייך זה דהרי אנו רואין את הגט קרוע בידה. ומה שכתב ה"ה ז"ל בשם הירושלמי עיין בתוספתא כאן ריש פ"ב דהוה מחלוקת אם יכול לדבק את הקרעים ושם מיירי קודם

שאמר בפני נכתב ובפני נחתם, וכיון שנקרע אף שנדבק שוב אין שייך לומר על זה הגט שנכתב בפני דהוה כמו פנים חדשות וכמש"כ התוס' בזבחים ד' צ"ד ע"א ע"ש גבי בגד:

הלכה טז

ובבואה שלו קיים כו'. עיין בהך דסוטה דף י"ט ע"ב גבי פרט שרישומו ניכר ע"ש בתוס' ועיין במס' סופרים פ"ב:

פרק ה

הלכה ג

ובלבד שינוח כו'. כן מבואר בירושלמי פ"י דעירובין וט"ס שם ומבואר כשיטת רבינו דצריך שינוח, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' שבת פ' ט"ו ה"ג ע"ש. ע' בכסף משנה בשם הר"ן, והנה עיין מש"כ רבינו ז"ל לעיל פ"א הי"ב וכן הוא בגמ' דף ע"ח מבואר דאף שכתבו התוס' בכתובות דף ל' ע"ב דגבי בעל שכל אם מניח עצמו לעשות בו פעולה הוה כמו מעשה ועיין בתוס' ע"ז ד' נ"ד ע"א ד"ה כגון ובתוספתא שבת ס' פ"י גבי אוחז בקולמוס ועיין יומא ד' מ"ג ע"א גבי הזיה בתוס' ע"ש מ"מ גבי גט לא מהני זה רק בענין שיתן הוא או ע"י שלוחו והנה עיין בהך דסנהדרין דף ע"ח ע"א גבי כח כחוש הוא, ותוס' שבת ד' צ"ט ע"ב ד"ה או דמה שבא אח"כ דרך ירידה זה לא מיקרי כחו ממש ע"ש ועיין בהך דזבחים דף ס' ע"א דאמר שם דלמא משום דקסבר שפיכה מכח האדם ע"ש וברש"י פסחים ד' ס"ה ע"א, ועי' בהך דעירובין ד' ל"ה ע"א גבי רעדה ע"ש וב"ק ד' י"ז ע"ב וכ"מ אם זה מיקרי בגדר עצם או לא ע"ש:

הלכה ו

שהפנימית בכותלי החיצונה כו'. עיין בהך דב"ב דנ"ג ע"ב גבי החזיק בפנימי ע"ש ובדברי רבינו שם, ועיין בהך דע"ז דף ע' ע"ב גבי הפנימית של חבר והחיצונה של ע"ה כו' ע"ש ברש"י וכיון דאמרינן כאן דחיצונה משתעבדא לפנימי הוה כמו כולה של חבר משא"כ אם להיפך מיקרי כולה של עם הארץ אף אם ודאי לא נגע ועיין בהך דעירובין ד' ס"ה ע"ב גבי ישראל ועכו"ם בפנימית ע"ש ושם ד' ע"ה ע"ב ובדברי רבינו שם פ"ב הל' י"א ע"ש, ובזה א"ש ג"כ מה שפסק רבינו ז"ל בהלכות ממו"מ פ' י"ב הל' י"ט ע"ש מש"כ, ואף דהמחיצות שייכים לשניהם והוה כחצר של שניהם עיין לעיל בהל' אישות פ"ד הל' כ"א ע"ש בה"ה ז"ל אך י"ל כמו דאמרינן בירושלמי ס' ב"מ גבי כותל שבין שתי חצירות דאמרינן שם דשייך כולה לזה וכולה לזה וזהו הך מחלוקת דב"מ ד' ק"ז ע"א גבי אילן העומד על המצר, דדבר הנעשה ע"י שני דברים וא"א לזה בלא זה אף דיש לאחד חלק

קטן מאוד מ"מ מיקרי דיש לו כאלו וכבר כתבתי בזה ולכך אמרינן בכ"מ דאם הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו חל ההקדש על כולו עיין בהך דבכורות דף ג' ע"א וכ"מ, וע"ש ד' נ"ז ע"א מה דאמר שם רב אשי ושוה כו', והאי משהו משיך כו' ע"ש ר"ל דיש לו חלק בכל הטלאים, ועיין רש"י חולין ד' קל"ה ע"ב ד"ה ואב"א מה דמחלק שם בין דגן לבהמה ובזה י"ל בהך דחולין ד' ל"ח ע"ב גבי שחטו כו', מחצר כבד שלו י"ל דדוקא זה דלא כהתוס' משום דהוה כמו דבר שהנשמה תלויה בו עיין נזיר ד' כ"א ע"ב וערכין דף כ', ושם גבי יהיב ליה זוזי לטבח כו', דיש לו חלק בכל הבהמה ועיין בר"ן גיטין ד' מ"ב ע"א גבי חצי נכסי, וזהו מה דאמר שם דף ט' ע"א חוץ מאחד מרבוא ר"ל דשיעור אחד מרבוא בכל דבר ולכך לא הוה כריתות, וע"ש ד' ס"ו ע"א גבי הך מחמרא ע"ש בתוס' ורמב"ן ובזה א"ש מש"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות בכורות פ"ד ה"א דאף דבאבר צריך שיהיה אבר שעל ידו נעשה בעל מום, מ"מ אם הקנה לו אחד מאלף פטור מן הבכורה ועי' ב"ק דף ע"ח ע"ב ובהך דחולין ד' קל"ג ע"ב גבי מתנות כהונה, ועי' מש"כ התוס' תמורה ד' כ"ו ע"א מש"כ לחלק בין חצי לאבר שהנשמה תלויה בו ע"ש בזה, ועיין מש"כ הר"ן ז"ל בנדרים ד' מ"ה ע"ב ומה דמחלק בירושלמי דדמאי בין חלקו שדה בקמתה בין חלקו גדיש, ע' בפה"מ שם פרק ו' ה"ח, וכאן כיון שהחיצונה נשתעבדה להפנימית מיקרי שהחיצונה שלו, וע' ירושלמי עירובין פ' ו' הל' ו' מה דאמר שם ר' פנחס במיצרים חליפין, ועיין במה דפליגי לעיל בהלכות אישות פ"ה הל' ג' רבינו ז"ל עם הראב"ד אם בדבר שיש לו זכות בו אם מיקרי כל הדבר שלו ע"ש מש"כ בזה, ואפשר לומר שזהו כוונת הירושלמי פי"ב דיבמות ה"ב קידש בגופו של שופין כו', דהוא תמוה ונ"ל דר"ל וצ"ל של שרופה (וע"ל) [ומ"ל] באפר פרה אם קידש בגופם אם היא מקודשת ואמר בהניין שבו קידש דרק אם קידש בהנייה שבו אז מקודשת וכמש"כ:

הלכה ט

השאילה הבעל מקום כו' ולא יחדו כו'. הנה הא רבינו ז"ל ס"ל דכל שלא סיים מקום לא קנה, עיין ירושלמי פ"ג דפיאה ופ"ה דמע"ש ופי"א דכתובות ובהך דעירובין דף נ' ע"ש אך ר"ל כאן דלא יחד לה מקום רק אמר לה דכל מקום שיפול הגט יהיה המקום שלה, וא"כ אם נפל בתוך ד' אמות שלה קנתה את המקום וגם את הגט מחמת שהיא עומדת בצדו אף שנפל על מקום גבוה אבל ברחוק מד' אמות שוב אף דקנתה מקום הגט מ"מ אין עומדת בצד חצירה אך זה רק אם הוא מקום חשוב אז מיקרי רשות לעצמו אבל אם אינו חשוב הוה כעומדת בצדו, וזה כהך דעירובין ד' צ"ב ע"ב ע"ש ברש"י ותוס' דס"ל דבעינן תוך חצירה וזהו ג"כ הוה כמו תוך ומש"כ רבינו ומקום אחד השאיל לה ר"ל דאז

אף אם נפל אח"כ לתוך ד' אמות לא קנתה עד שיבוא לידה ממש וגם י"ל דכיון דלא קנתה המקום שעומדת שוב הוה החצר מפסיק בינה למקומה דהיינו מקום הגט וזה כוונת הך דב"ב דף נ"ו ע"א רשות שבת כרשות גיטין ע"ש בזה ועיין בגיטין ד' ע"ז ע"ב מה דאמר שם אלימא בחצר דידה כי הוה ד' אמות מאי הוה ע"ש:

הלכה יא

היתה כו' אין בני אדם מקפידין כו'. ור"ל והוה כמו ברשות שאינו של שניהם דקרוב לה מגורשת והיינו כדי פשיטת יד וכמבואר בירושלמי:

הלכה יז

נתנו ביד העבד כו'. עיין בהך דעירובין ד' ל"ח ע"ב וד' מ"ו בהך מחלוקת דריב"נ ורבנן אם ישן דומה לניעור או לא וא"ש דברי רבינו:

פרק ו

הלכה ז

אבל הפסולין בעבירה כו'. עיין בהשגות. עיין גיטין ד' ה' ע"ב בהך מחלוקת דר"י ור' חנינא דאמר שם אליבא דר"י אשה מידע ידיע כו', וע"ש ד' פ"א ע"ב גבי הך מחלוקת דבן ננס ור"ע דגזלן יש חשש דנימא דלמא עשה תשובה ובירושלמי גיטין שם מבואר דר"י ס"ל כר"ע שם דחשש לזה, ועיין בירושלמי גיטין ריש פ"ד וא"כ יקשה על ר"י אם נימא דפסול דאורייתא כשר להיות שליח הגט א"כ ניחוש שמא יצרפנו וע"כ כשיטת רבינו ומשום גזלן דרבנן ליכא חשש דאית ליה קלא כיון דבעי הכרזה:

אבל מי שחילל שבת כו'. והא דלא הקשה הראב"ד ז"ל על מה שכתב רבינו ז"ל לעיל פ"ג הט"ו, די"ל דשם חיישינן שמא יכתוב שלא לשמה וגם לפי מש"כ שם א"ש, וגם י"ל דס"ל לרבינו ז"ל דהך דאמרינן בגמ' דסנהדרין ד' כ"ו ע"ב גבי החשוד על העריות לא אמרן אלא לאפוקי ס"ל דר"ל כה"ג ע"ש:

הלכה ט

מפני ששליח קבלה צריך כו'. עיין בהשגות מש"כ דרק משום דלא משוי שליח אך רבינו ז"ל ס"ל דכיון דמבואר בגיטין ד' כ"א דאב ג"כ הוה בגדר שליח לקבלה וא"כ חזינן דגבי גט שייך לקטנה גדר עשיית שליח וה"נ תהיה יכולה לעשות דכבר כתבתי דשליחות לקבלה הוא כך דרק היא משוי להשליח שיהא כידה וממילא הוא מקבל הגט בע"כ וזהו דר"ל הגמ' בגיטין וע"ש ד' פ"ה ע"א. אך נ"מ כך דהנה כאן בתוספתא אמר דאינה עושה שליח לקבלה עד שתביא שתי שערות ע"ש בפ"ד ר"ל דשאר דברים לא מהני ועיין

בירושלמי מעש"ש פ"ד ה"ד גבי הך דלהביא קרבן שבועה ג"כ דוקא עד שיביא שתי שערות ועיין ברש"י גיטין ד' ס"ה ע"א ותוס' שם גבי מופלא סמוך לאיש וע"ש בירוש' תרומות פ"א ה"ג, ולכך כתב רבינו זה הטעם דלא מהני לעשות שליח לקבלה משום דבעי שיעידו עליה, וגבי קדושין דנתמעט מטעם איש ולא מטעם דבעי עדים שם העדים לא הוו בגדר עדי ב"ד רק דהם עושים הפעולה ובלא הם לא הוה פעולה כלל משא"כ כאן דהעדים הם עושים הדבר שיהיה שליח ע"י הגדתם בב"ד ואין יכולים להעיד על קטן ועיין בירושלמי דכתובות פ"ד ה"ה גבי מוציא שם רע דאמר שם טעם אחר גבי קטנה דהוה כמו בלא התראה ועיין סנהדרין ד' ע"ב ע"ב גבי רודף ונ"מ לשיטת רבינו לפי מש"כ לעיל בהל' אישות פ"ב דבנים הרי הם כסימנים רק בשעה שישנם אבל אם מתו לא דר"ל כך דיש ב' מינים סימני גדלות אחד מה שנעשה גדול והב' מה שנמשך ונעשה תמיד ע"י זה גדול עיין תוס' ערכין ד' כ"ט ע"ב ומכות ד' י"א ע"ב וזהו דנ"מ בין בנים לסימנים, ויהיה ג"כ נ"מ לאמה העבריה אם יכול האב למוכרה אחר שילדה. ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' נדרים פי"ב הי"ד מה דכתב שם דלכך קטן אינו מפר מפני שאין לו אישות ולא כתב הטעם משום דעת כמו גבי שוטה וצ"ל דמיירי בקטן שהוא מופלא סמוך לאיש דהיינו בן י"ג שנה ולא הביא שתי שערות לשיטת רבינו ז"ל דס"ל דזה הוה גדול לבד לעונשין ולקדושין ולעדות ועיין בהך דחולין דף כ"ד ע"ב דמוכח שם מרש"י דלוי קטן כשר לעבודה כה"ג. ועיין במפרש בתמיד דף כ"ה ע"ב וכ"ז ע"א ור"ל בן י"ג שנה בלא שתי שערות ועיין בתוספתא פ"א דחגיגה דאמר שם דאינו חולק בקדשים עד שיביא שתי שערות ע"ש, ולכן באמת הוה בר הפרה רק מפני שאין לו אישות ועיין בירושלמי בנדרים שם פ"י ה"ו למ"ד מיעדה לבנו קטן מי מיפר ע"ש. ובאמת הפי' שם דיעוד אינו עושה אלא אירוסין ומיבעי דכיון דאין הארוס יכול להפר אם האב לחודיה מצי מיפר דרק אם יש ארוס אז אין האב מיפר ועיין בר"ן נדרים דף ע"ה ע"א ובמש"כ בזה בהל' נדרים א"כ משמע דלא כרבינו. ועיין בירושלמי גיטין פ"ז ה"א גבי אין שליחות לחרש ע"ש, ואף דחרש מקרי איש כמבואר בירושלמי דקדושין פ"א הגע עצמך שהיה חרש כו'. ועיין ביומא דף מ"ג ע"א:

הלכה טו

עבר השליח ונתן יטלנה ממנה כו'. עיין ד' פ"ד ע"ב הואיל וקנתה, ואף דכאן לפי הנראה מיירי במקום שא"צ לומר בפ"נ ובפ"נ ולמה צריך ליטול ממנה י"ל דס"ל דיש בזה חשש שלא קיים השליחות כהוגן דאל"כ כיון דבדיעבד מגורשת הא כבר עבדא לשליחותיה ומה יועיל שיטול ממנה ועיין בהך דגיטין ד' ס"ג ע"ב גבי הך ויוליך לה מהו ע"ש,

ובירושלמי כאן פ"א ה"א גבי הך דרבין בר ר"ח ע"ש דאמר לו טלהו ממנה ואמר שם כדי להחזיקה גרושה:

הלכה טז

שליח כו' ואעפ"י שחזר בתוכ"ד כו'. אך זה רק י"ל דהא דלא מהני ביטול תכ"ד רק אם ביטל הגט אבל אם ביטל השליח י"ל דשפיר מהני דזה דבר בפני עצמו ולא שייך לגירושין כלל, ועיין מש"כ רשב"ם ב"ב ד' ק"ל ע"א דרק אם חזר מהקדושין ולא מהמעות דהיינו שאמר שהמעות יהא מתנה אבל אם אמר שחוזר בו מנתינת המעות אז ממילא בטלו הקדושין דבמה מקדשה וכעין דאמרינן בנזיר ד' ל"ב ע"א גבי תמורה דאף דבטעות הוה תמורה מ"מ אם נעקר עיקר ההקדש בטלה גם התמורה ועיין בירושלמי גיטין פ"ב גבי הך דמסר לה במוסירה את הפרה ע"ש. והנה באמת הך דין של תכ"ד הוה כמו גילוי דעתא בגיטא עיין תוס' גיטין ד' ל"ב ע"א ד"ה מהו דתימא ועיין מש"כ הרשב"ם ב"ב דף קכ"ז ע"ב גבי יכיר לא מהני ג"כ תכ"ד ע"ש ואף דבעדות מהני חזרה תכ"ד כמבואר בכ"מ כאן גבי יכיר זה הוה גזיה"כ דאב במקום עדים מהני וכיון שכבר עשה הדבר שוב אין מועיל חזרתו דכבר עבדא לשליחותיה ועיין בהך דבכורות ד' ס"א גבי קרא לאחד עשר עשירי ע"ש בתוס' ד"ה לט', דר"ל דכיון דיצא העשירי כבר עבדא לשליחותיה ועי' בהך דנדרים דף ח' לשמותיה שויא שליח, ולכך אמרינן בירושלמי פ"ז דדמאי דגבי תמורה לא מהני תכ"ד כיון דאין שאלה בתמורה ר"ל דאין הדבור שלו מועיל רק גזיה"כ מועיל דאף בטעות הויא תמורה ועי' תוס' נזיר ד' ט' וכבר כתבתי בזה. ובזה א"ש דלכך בב"ב ד' ק"ל לא חשיב מגרש משום דקאי אליבא דרבא דס"ל דמהני גילוי דעת בגיטא ע"ש ועי' תוס' גיטין ד' ה' ע"ב ובמ"מ ד' נ"ה ע"ב ע"ש:

הלכה יח

אמר לעשרה כו' שלח כו'. עי' בהשגות. אך באמת שם ר"ל אם ביטלו להשליח ורבינו ר"ל אם ביטלו להגט עצמו וזהו דנ"מ בין טעמו דצריך ביה עשרה למשלפא ובין עדות שבטלה מקצתה כו', ועי' בהך דמו"ק ד' ט"ז ע"א גבי הני בי תלתא דשמיתו כו' אם כל אחד יכול להתיר חלקו ועי' בנדרים ד' ז' ע"ב ע"ש בתוס"י ושם ד' ס"ח ע"א גבי מיגז גייז או מקלש קליש ובזבחים ד' ק"י ע"א. ועי' במרדכי כאן ומש"כ רבינו בהלכה כ"א ע"ש:

הלכה כ

א"כ מהו כו' אמור בפנינו כו'. ע' תוס' גיטין די"ח ע"ב ד"ה שמא משמע דלא מהני זה וע' בר"ן נדרים ד"ע ע"א וע' מש"כ רבינו ז"ל בפיה"מ פי"א דנדרים על הך דדף פ"ט ע"ב גבי קונם שאיני נהנית מש"כ שם דכיון דמפירין לה היא עושה רצון הבעל ושוב אסורה

בקונם והוה כהך דבר פדא שם ד' כ"ח ע"ב ע"ש ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' נזירות פ"ג הי"ד ע"ש:

הלכה כב

הרי הוא כחרס כו'. הנה בגמ' הגירסא הרי הוא חרס, ואם אמר זה חרס הנה בתוס' מבואר דלא בטל, וע"ש ד' נ"ה ע"א גבי שט"ח זה דמשמע דהוה זה לשון ביטול והוה כמו אם אמר חרס וס"ל דזה לא הוה סיפור רק עשיה ועי' לקמן בהל' כ"ד גבי בטל ועי' מש"כ התוס"י נדרים ד' כ"ג ע"ב הלשון דנדרנא מה שהביאו ראיה מהך דברכות ד' ט' ע"ב גבי אמרי פי ועי' בירושלמי קדושין פ"א ה"ב אני פלוני קדשתי בתו כו' ועי' בתוספתא דנדרים פ"א כבר הויתי נודר ובירושלמי פ"א דנזיר ה"ב ומש"כ הר"ן ז"ל בקדושין פ"א על דף כ"ו גבי שטר מכירה ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' זכיה פ"ד ה"א ובהשגות שם מ"ש ור"ל מן חרס הוא להרי הוא חרס ע"ש:

הלכה כג

כמו שאומר על כו'. עי' בירושלמי יומא פ"ח ה"ז האומר אין עולה מכפרת ע"ש דמכפר:

הלכה כט

והיוצא ליהרג כו'. עי' בה"ה ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' תרומות פ"ט ה"ב דגבי תרומה גבי ב"ד של ישראל והניחוהו בבית הסקילה הוה כמו בחזקת מת, אך רק לחומרא שלא תאכל בתרומה, ונ"מ לענין מלקות די"ל דהוה כמו הוחזק המבואר בהל' סנהדרין פ' ט"ז ה"ו דלוקין ועי' בהך דחולין ד' צ"ה ע"א בהך דאברים נבלות ע"ש בר"ש, ובירושלמי שקלים פ"ז ה"ג ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפי"ט מהל' פסולי המוקדשין ה"ד ע"ש בהשגות דרק ספק מעילה, ומש"כ רבינו ז"ל בפה"מ דשקלים שם ע"ש, ועי' בהך דסנהדרין ד' ס"ט דלקרבן א"צ הוחזק בבירור ומש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' אס"ב פ"כ הי"ג דלגבי גופא אחרינא הוה רק ספק ע"ש, ומ"מ להיפך אם היא בת כהן לישראל לא אכלה בתרומה והוה רק בגדר מעלה, וגם י"ל דאם נימא דמותרת לאכול בתרומה אז יתירוה להנשא וזה לא עיין לקמן בפי"ג מהל' גירושין הי"ח ע"ש מש"כ. ועי' ביבמות ד' ס"ט ע"ב מוכח שם דלתרומה לא חששו לס"ד אך למסקנא נדחית שם זה וה"נ כן ועי' מה דס"ל לרבינו ז"ל בפ"כ מהל' אס"ב דלאכילה בתרומה דאורייתא אין מאכילין אותו בחזקה בעלמא ואף דבגמ' לא משמע כן אך באמת זה תליא אם הך דאכילת תרומה הוא רק משום גדר איסור או משום מצות כהונה דאי משום מצות כהונה בעי שיהא כהן בבירור ואם משום איסור די בחזקה וזהו מה דר"ל בכתובות ד' כ"ד גבי מעלין מתרומה ליוחסין ר"ל אם זה הוה עדות רק שמותר לאכול או על האדם וכל היכא דמעידין על האדם צריך ב' עדים

וכבר כתבתי בזה. ועי' בהך דיבמות דף קי"ח ע"א גבי הך דר"ט ור"ע ע"ש בתוס' ד"ה בת ובדברי רבינו בהל' תרומות פ"ט ה"ד ע"ש בהשגות, ונ"מ להיפך אם היא בת כהן לישראל ואומרת מת בעלה אם מותרת לאכול בתרומה:

פרק ז

הלכה ב

בא הבעל וערער כו' תצא והולד ממזר כו'. עיין בה"ה ז"ל והטעם משום דנהי שיהיה גט ע"ז די בעדי חתימה היינו כמו שכ' הרי"ף ז"ל דהם גופא הוה כע"מ וא"כ כאן אף שיש ע"מ מ"מ הם לא ידעו שזה גט כלל וא"כ אין עדים שנתגרשה והנך ע"ח לא מהני ע"ז דשוב הוה מפיהם ולא מפי כתבם והולך לשיטתו דמן התורה במקום שצריך עדותן גדר בירור לא פעולה מן התורה פסול, ועי' לעיל פ"ו הי"ד והט"ו ובירושלמי פ"א כדי להחזיקה גרושה בפני שנים אך יותר נ"ל דמה שכתב רבינו ולא נודע עדיו כלל ר"ל דהעדים אומרים שאין יודעים כלל ועי' כאן בתוספתא כיצד אמרו יתקיים כו', ע"ש דאם אמרו שאין מכירין לא את האיש ולא את האשה מ"מ הגט כשר ועי' במש"כ רבינו בהל' עדות פ"ח ה"ד ובהשגות שם ועי' בירושלמי פ"ד דגיטין ובירושלמי פ"ה דשבועות ה"א ע"ש גבי שטר דאין חוששין אם שכחו עדותן ועי' גיטין ד' י"ז ע"ב בתוס' ד"ה גזייה וביבמות ד' ל"א ע"ב ע"ש:

הלכה ה

שליח שהביא כו':

[השמטה **ואפילו היו שמות כו'**. **וכאן** לכ"ע לא מהני שמות מובהקים דהא צריך עדים על השליחות וע' מש"כ רבינו לק' פ"ט הל"ב דבלא עדי חתימה לא מהני דאינן יודעים שהוא שליח ולעיל פ"ו הי"ד וט"ו ע"ש ושם ג"כ משום זה דכיון דלא קראו הגט ולא ראינו עדי חתימה אם כן לא נתברר לנו שהוא שליח ולא מהני בפנ"כ וא"ש: ע"כ השמטה]

הלכה י

גבי בבל כא"י כו'. עי' בגמ' ובתוס' ד"ה מכי ור"ל כך דאם התקנה הוא על כל חו"ל הוה כמו כל דבר שבמנין דצריך מנין אחר וזהו מה דקאמר שם ד' ד' שלא תחלוק רק התקנה היה כך דבא"י תיקנו דלא צריך ואז אף אם ישתנה הדבר ג"כ א"צ ובחו"ל תקנו דצריך ואז אף אם ישתנה הדבר ג"כ צריך ובבל לא היה בכלל התקנה אך היכא דצריך צריך והיכא דל"צ ל"צ ועיין בירושלמי כאן פ"א גבי תחומין ובבלי ד' ו' ע"ב גבי כפר סיסאי ועי' בתוספתא פי"ח דאהלות דפטורים מן המעשרות והטעם עיין בירושלמי פ"ו

דשביעית דהיא הנקראת ארץ טוב שהיא פטורה מן המעשרות מפני שהיא מבעלי סיסין ועי' בירושלמי ר"ה פ"ב דהיא הוה רובא עכו"ם ופקע קדושתה כמש"כ התוס' כתובות ד' מ"ה ע"ב ע"ש ועי' בירושלמי דמאי פ"ה ה"ט שרצו להמנות על הר המלך לפוטרם מן המעשרות והטעם משום דמבואר שם פ"ו ה"א שהיו רובא עכו"ם וה"נ כן ולא כמו שכתב התוס' ריש פ"א דגיטין דכפר סיסאי מחו"ל ע"ש רק דשם א"י עליה רק אין בה דין א"י ומ"מ לענין תקנה של בפ"נ הוה בכלל א"י ועי' מש"כ בזה בהל' ממרים פ"ב. ועי' בתוספתא דתרומות פ"ה לגבי הני דברים דחשיבי דאינם בטלים משום דבר חשוב אם נתבטלה חשיבותם, מ"מ צריך מנין שיבטל, ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' מאכלות אסורות פי"ו ה"ט, אבל בבל אינו כלל בכלל תקנה לכן יש מקום דצריך ויש מקום שא"צ ולא שייך כלל דין תחומין ולכך קאמר שם עד היכן היא בבל וגם אקיסטפון הוה ג"כ מבבל וכן מחוזא ולא כמש"כ התוס' גם אפשר לומר דרק בהני מהני אם אמר בפ"נ ובפ"נ דאמרינן אי עבדת אהנית אבל בא"י גופא לא מהני כלל וכן מוכח בתוספתא כאן פ"א גבי חומר בא"י מחו"ל ע"ש ועי' בירושלמי סוטה פ"ו דרק היכא דהב"ד הימנוהו אז מהני אח"כ ממילא לגבי כתובה דלא תיטול אבל בלא זה לא מהני ע"ש גבי עד אחד בסוטה וכה"ג אמרינן בב"ק דף ק"ו ע"א גבי שבועה קונה דרק אם עפ"י דין נתחייב שבועה אז קונה ועי' רש"י מכות ד' כ"ג ע"ב גבי חייבי כריתות שלקו ע"ש וזהו ג"כ כונת הגמ' גיטין ד' כ"ט ע"ב והא שליח שלא ניתן לגירושין כו', ר"ל דרק גבי גירושין תקנו שהשליח לבדו נאמן לומר בפ"נ ובפ"נ ולקיימו משא"כ זה דלא הוה שליח לגירושין רק למידי אחריני עליו לא תקן זה הדין ולא נתנו לו נאמנות:

הלכה כ

חלה השליח כו' ואין השליח האחרון כו'. עיין בירושלמי כאן דהוה מחלוקת שם אם צריך למסור לו כל שליחותו ר"ל אם השליח הראשון מסר שליחותו לאחר הוא נסתלק משליחותו או לא ור"ל אם ירצה יכול לבטל את השליח השני ולעשות אחר וזה באמת תליא כך דהא דאמרינן בקדושין ד' מ"א דיש קרא דהשליח עושה שליח אם ר"ל דזהו בגדר דין של השליח או של המשלח ועי' כאן ד' כ"ט ע"ב גבי הך דרבה דאמר שליח בא"י כו' ע"ש בהך דר"א ומדר"א, וזהו מה דקאמר בגמ' מילי לא ממסרי לשליח ר"ל אם השליח השני הוה כמו הבעלים אמרו לשליח ראשון שיעשה שליח, או ר"ל דהדין הוא כך שהשליח יכול לעשות שליח רק היכא דקפיד הוה כמו הבעלים התנו עם השליח שלא יעשה שליח אחר ועי' בירושלמי כאן מה דמספקא ליה שם גבי שליח של קדושין אם יכול לעשות שליח אחר ועי' בירושלמי כאן פ"ד סה"א גבי עשה שליח לבטל הגט

אם השליח יכול לעשות שליח אחר ע"ש ועי' בהך דיבמות ד' פ"ו ע"א דיליף שם מקרא דנותנת רשות לתרום ר"ל לא מה שהיא יכולה לתרום הוא רק בגדר רשות מבעלה וא"כ י"ל דהיא אינה יכולה ליתן רשות לאחר רק דהיא עצמה הוה בגדר בעלים ועי' תוס' עירובין ד' פ' ע"א ע"ש גבי נשים מערבים כו' וזה ר"ל בגמ' והא שליח שלא ניתן לגירושין ר"ל כך דרק גבי שליח של גירושין יש ריבוי מפסוק דשליח עושה שליח ולא גבי ד"א וזה לא מקרי שליח לגירושין ובאמת י"ל דזה תליא אם הך דין דשליחות הוא לומר דהוה כבעלים או רק דהתורה רבתה דיכול לעשות שליח ועי' בקדושין ד' מ"ג ע"א במה דפליגי ב"ש וב"ה ובמנחות ד' צ"ג ע"ב ותוס' שם ד' ס"א וכ"מ בזה וכ"כ בזה. והנה באמת לשון המשנה תמוה דהיאך אמר ואין השליח האחרון צריך לומר הרי אינו יכול דהרי הוא לא ראה כלל וכבר עמד על זה הר"ן הובא בכס"מ פ"ג מהל' חמץ ומצה ע"ש אך באמת י"ל כשיטת הרשב"ם ז"ל בב"ב ד' פ"ב ע"א דהבעלים יכולים לומר הנה הבאתי ע"ש בתוס' וה"נ להיפך השליח יכול לומר בפ"נ דהוא עומד במקום המשלח עיין מש"כ רבינו ז"ל לעיל בהל' אישות פ"ג הי"ח וא"כ ראיה דהשליח הב' הוא עומד במקום השליח הראשון וזהו כוונת הירושלמי פ"ג דגיטין הנ"ל בהך דצריך למסור כל שליחותו מה דהביא ראיה מן המשנה ע"ש. ועי' בירושלמי נזיר פ"ב ה"ב גבי הך דראה עכו"ם עובר ע"ש וט"ס שם ור"ל אם אחד אומר הלשון שאמר חבירו ואמר אני אם שייך זה לומר שאומר על חבירו או על עצמו. ועיין במש"כ התוס' סוכה ד' נ"ג ע"א ד"ה אם אני ע"ש:

הלכה כא

ואעפ"י שלא פירש כו'. זה לכ"ע אף לרשב"ג וכן מבואר בתוספתא פ"א דגיטין ע"ש:

הלכה כד

בד"א וכו' ואעפ"י. עי' בה"ה ועי' מש"כ הראב"ד ז"ל לקמן פי"ב ה"ב ועי' מש"כ בהל' עבדים פ"ו ה"ז דפליג על זה ועי' ברש"י בגיטין ד' ח' ע"ב דס"ל גבי גט שחרור דאמר שם עבד שהביא גיטו ופירש דמיירי בחו"ל משמע דבא"י צריך קיום. ועי' בירושלמי גיטין פ"א משמע דהשליח א"צ לומר בפ"נ אבל זה צריך שיכתוב בפניו וכן משמע בתוספתא כאן:

פרק ח

הלכה א

ואין חוששין שמא לא יתקיים כו'. עי' בה"ג בהל' נחלות גבי עבדו דכתב ליה מארי שחרור בתנאי דפלחית עמי כל ימי חיי כתב שם דאסור לישא ישראלית דלמא מאית

איהו קמא רבו אבל בתנאי שיכול לקיימו פסק שם דיכולה לישא ישראלית, ועי' ברש"י גיטין ד' פ"ד ע"א ד"ה אין חוששין דכתב שם רש"י אבל אם אמר ע"מ שלא תבעלי לפלוני אינו גט שמא תבעל לו ע"ש ועיין בתוספתא גיטין פ"ד דמבואר שם להיפך, ובתוס' שם ד' פ"ג ע"א, וע"ש בתוספתא פ"ה גבי ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם אמר שם הטעם דלא הוה גט משום שמא תלך וכמ"ש רש"י הנ"ל וצ"ל דר"ל כמש"כ רבינו לקמן בהל' כ"ב דצריך לקיים התנאי ולא שלא לעבור וכיון דכאן כל זמן שישנו אפשר לה לעבור לא מקרי קיום ועי' לעיל בהל' אישות פ"ז ה"א ומש"כ שם:

הלכה ב

ואפילו עבד ואפילו שפחה כו'. הנה הא לפי המבואר בכתובות דבנה ובתה אינם נאמנים גבי שבויה כ"ש כאן. אך י"ל דשם ר"ל רק קטנים, ועי' בהך דבכורות ד' ל"ה ע"ב וב"מ ד' צ' ע"ב, אך א"כ למה לן למימר הך טעם שאינה בושה אך נ"ל דרק כאן ר"ל לענין שלא יהיה גט ישן או משום איסור יחוד די בזה אבל להך דין דפרק י' לזה י"ל דלא מהני אף אשה כיון שיש עדים שנתיחדה והך דדף ע"ג הוא רק מחמת גט ישן כמ"ש התוס'. והנה מרש"י כתובות מוכח דהשפחה נאמנת שהיתה שם ובירושלמי בגיטין מבואר דצריך עדים שהיתה שם ולכך רש"י ז"ל בכתובות שם פירש הטעם משום גט ישן ומירי שלא היו עדים שנתייחד עמה וא"ש מ"ש התוס' שם ולכך רבינו ז"ל לקמן לא כתב דין דמהני אפילו שפחה ועי' מש"כ לעיל פ"א ע"ש אך שם י"ל דכיון דיש שם שפחה שוב לא מקרי יחוד ועי' בקדושין דף פ"א ונדה דף י"ז ע"א ובהך דסוטה דף ז' ע"א ע"ש:

הלכה ה

אעפ"י שהוא קטן כו'. נראה דהיינו דאמר חוץ מקדושי זה והוא קטן אבל אם אמר חוץ מקדושי קטן לא הוה שיור, דהא לכשיגדל לא שייר גביה. וכן ר"ל בהך דסוטה דף כ"ו ע"ב גבי קינוי לשיטת רבינו שם דס"ל דמירי שהוא קטן פחות מבן ט' דלא כהתוס' שם ור"ל דקונה לה מזה שהיה בשעת הקינוי פחות מבן ט' ואח"כ נתגדל ונסתרה עמו מ"מ מותרת לבעלה דהקינוי אינו קינוי, ועי' בירושלמי פ"ח דפסחים ה"א מה דמחלק שם בין פסח לחטאת דפסח לכשתגדיל ראוי להתכפר בו ר"ל כשיטת רבינו שם בהל' ק"פ פ"ה ה"ז דקטן אם שחטו עליו בראשון אף שהגדיל בשני פטור מלעשות פסח שני, ועי' בהך דנדרים דף ל' ע"ב גבי הך דנודר מן הילודים דר"ל ג"כ כן ועי' מש"כ הר"ן ז"ל שם דף פ"ד ע"א גבי הנודר מאנשי העיר דאסור אף באותם שבאים אח"כ לדור ע"ש, ועי' מש"כ בזה בהל' נדרים פ"ט גבי הנודר מישראל מותר בעכו"ם אם נתגיירו אותן העכו"ם שהיו אז אם אסור בהם, ועי' בר"ן שם דף ל"א ע"א ובירושלמי כתובות פ"ט דאמר דאף

אם סילק עצמו מנכסים שעתידים ליפול לה לא הוה סילוק מ"מ אם סילק עצמו מנכסים סתם מהני אף לנכסים העתידים ליפול וכן הוא בירושלמי נזיר פ"ב ה"ה גבי נזיר כה"ג שאם נדר ע"מ לגלח ונזיר שעתיד לידור לא חל עליו הנדר ואם נדר סתם די אם גילח זה הנזיר וכן מבואר בירושלמי פ"ט דכתובות ה"ו גבי נדר ושבועה אין לי עליך דרק אם כתב גם בחיי אז מועיל גם לאחר מיתה אבל אם אמר לאחר מיתה לבד אינו מועיל, ועי' בירושלמי פ"ט דב"ק הי"ד דאם אמר במותי בלבד אם מת יירשנו ע"ש. ועיין בהך דגיטין דף י"ג ע"ב מה דמקשה שם אלא מעתה הקנה לנולדים ה"נ כו' ומאי קשיא הא כיון דנשתעבד לכל מהני גם לנולדים וצ"ל דשם הוה גדר שליחות ובשעה שמקנה אז חל וכעין דאמרינן בנזיר דף י"ב ע"ש בזה ובזה נדחה ראיית הר"ן ז"ל פ"ב דקדושין דיכול לעשות שליח לקדש לו קרובות של השליח מהך דנזיר הנ"ל ע"ש אך יש לחלק דרק אם עשה סתם שליח אז יכול לקדש לו אף קרובותיו אבל לעשותו שליח לזה בלבד לא מהני ועי' בהך דב"מ דף ל"ו ע"א מה דמקשה שם א"ה לבעלים כו', ומשני דאמר לדעתך ע"ש ר"ל דאז הוא העושה הדבר ולא בגדר שליחות מהראשון וצ"ל דהך דגיטין הנ"ל שאני, ועי' בהך דנזיר דף כ"ד כי מקנה לה במלתא דצריכה ע"ש. ובזה א"ש נמי מה דאמרינן בגמ' כאן דף פ"ה עבד ונכרי נמי עבידי כו', ואמאי לא תירץ כמו הך דקדושין דף ס"ב מעיקרא בהמה אך ר"ל כאן דנ"מ דאף אם מתגיירים אח"כ אינו יכול לקדשה וא"כ הוה שיור ועי' בירושלמי קדושין פ"א ה"ב דס"ל שם דאף למ"ד אין מוכרה לקרובים מ"מ לבעל אחותה יכול למוכרה דמשכחת לה יעוד לאחר שתמות אחותה וכעין דאמרינן כאן:

הלכה ו

חוץ ממקדש בשטר כו'. הנה הטעם דנקט רק קדושי שטר י"ל דהנה בירושלמי פ"ג דקדושין מבואר דבקדושי שטר אם שייר לא הוה קדושין ובכסף הוה קדושין וא"כ לפי"ז אם שייר על קדושי כסף וביאה שוב לא מהני גם קדושי שטר דהא כל הקדושין הם דבר אחד וכיון דבהקדושין יש דבר שאינה יכולה להתקדש בהם נקרא ג"כ שיור ולא מהני ע"ז קדושי שטר, ועי' בהך דכתובות דף ע"ד ע"ש:

הלכה ט

התנה עליה כו'. כן מבואר בירושלמי פ"ג דקדושין דלא מהני גבי גט וכן גבי קדושי שטר. ועי' בהך דנדרים דף כ"ט ע"א, ועי' בנדרים דף מ"ד ע"א גבי שדה זו מופקרת דמהני לזמן ושם דף ס"ט ע"ב גבי קיים ליכי היום ועיין שם בתוס"י:

הלכה יג

הרי זה גיטך כו' עברה כו'. ועי' בהשגות, ועיין בירושלמי כתובות פי"ב ה"א דסתם תנאי חל עליו החיוב תיכף ועי' בר"ן נדרים דף ס"ג ע"א דס"ל ג"כ כן דסתם שנה ר"ל שנה הראשונה, ועי' בהך דמגילה דף ה' ע"א גבי זמן עצי כהנים דמאחרין, אך שם ר"ל בגדר השלמת הנדר, ועיין בירושלמי נדרים פ"ח גבי תענית וכבר כתבתי בזה:

הלכה יח

הנותן גט כו' וחזר והתנה כו' ואין אחד כו'. עי' ברש"י ועי' בהך דכתובות דף י"ט ע"ב גבי עד אומר תנאי ע"ש, אך באמת כאן ר"ל דהא בעי עדים על קיום התנאי עיין בר"ן פ"ז דגיטין על הך דדף ע"ד ופ"ג דקדושין וע"ש בירושלמי גבי סימפון בפ"ג דקדושין ה"ב ומשמע שם דהך סימפון היינו שטר קדושין שכתב בתנאי ולכך מבואר שם דצריך שיחתמו עליו שני עדים וגם שיכתוב מדעתה ואף דהא רבינו פסק כאן בהל' וי"ו דתנאי שכתוב בגט פוסל את הגט משום דלא הוה כריתות וכמבואר בירושלמי פ"ג דגיטין ה"ב ע"ש וא"כ בשטר קדושין ג"כ צריך שיהיה כך, וצ"ל דזה תליא אם סתם כשר בשטר קדושין, וכבר כתבתי בזה. ובאמת נ"ל דהך דאמרינן בב"מ דף ק"ד ע"א גבי אנשי אלכסנדריא דאמר שם הביאו לי כתובת אמכם כו', ונראה דזה הוה שטר קדושין שלהם והוה כמו סימפון דירושלמי הנ"ל ועיין בירושלמי דיבמות פט"ו ה"ג, ועי' בר"ן פ"ק דכתובות על הך דדף י' מבואר ג"כ דצריך ב' עדים על קיום התנאי ע"ש וזהו דר"ל כאן דאין מצטרפין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ועי' בתוספתא כאן פ"ד משמע כן דאמר שם לתת לה גיטה וא"כ מוכח מזה דגבי אישות לא מהני עדות מיוחדת כזו אף דלדברי שניהם הגט הוא כשר, ועי' בהך דגיטין דף ל"ג ע"ב דמבואר שם דמהני ובב"ק דף ע"ד ע"ב דגם גבי קנס מהני כה"ג ומש"כ בעהמ"א ז"ל בהך דסנהדרין דף ל' ע"ב ועי' בהך דמכות דף ו' ע"ב אך שם ר"ל אף אם כל אחד אומר שהיה עוד אחר עמו בשעת מעשה, וכן ר"ל בהך ירושלמי פ"ק דסוטה גבי נסתרה בעד אחד שחרית ע"ש ועי' מש"כ הראב"ד ז"ל בהשגות בפכ"ב מהל' עדות ה"ב ע"ש ותוס' כתובות דף פ"ח ע"א ד"ה היכא:

הלכה יט

ע"מ שתניקי כו'. עי' בה"ה ולקמן בהל' כ'. והנה עיין בירושלמי פ"ה דב"מ ה"ו ובתוספתא שם פ"ה דאמר דגבי אדם מטפל כ"ד חודש ע"ש ובאמת ר"ל כגון מניקה דסתם הוא כ"ד חודש, ועי' בתוספתא נדה פ"ב חייבת אשה בטפול כ"ד כו' ואחד שניתן לה להניק, ועי' בירושלמי כאן פ"ז דאמר ג"כ בשכר מניקה אך באמת נ"ל דנ"מ בין סתם למפרש כאן כך אם בשעה שגירשה אם אמר לה סתם ר"ל עד שישלים להבן ב' שנים ואם

מת זה ג"כ כמו אם השלים ב' שנים וכעין דאמרינן בכתובות דף ל"ט ע"א גבי בגרות ע"ש אבל אם אמר ע"מ שתניקי ב' שנים אז י"ל ב' שנים מזמן התנאי ועי' בתוספתא כאן דהוה זה פלוגתא בפ"ה דרשב"ג אומר מונה לתינוק מיום לידתו ע"ש ועי' בהך דב"מ דף ק"י ע"ב אם שביעית עולה לו מן המנין ועי' בנדרים דף ס"א גבי שנה ע"ש בר"ן ובירושלמי:

הלכה כ

אמר לה כו' הרי זו משלמת כו'. והנה לפי שיטת רבינו ז"ל מותרת היא לינשא מיד. והנה אם נשאת ומתה תוך הזמן או אם אמר ע"מ שתשמשי את אבא כל ימי חיי האב אם מתה היא קודם אם זה מקרי כמו ביטול התנאי או לא עיין בירושלמי כאן גבי נחתך דדה דאמר דזה הוה אונס ועיין בירושלמי קדושין פ"ג ה"ב גבי מת מתוך סמפון אם מותרת להנשא מיד או לא ולקמן בהל' כ"ב ע"ש בה"ה. אך עיין בספר ה"ג בהל' נחלות דמבואר להדיא דאם התנה גבי עבד ע"מ שתשמשני כל ימי חיי ומת העבד קודם האדון נתבטל השחרור שהרי לא קיים התנאי ע"ש ועי' בגיטין דף ע"ג ובכתובות דף ג' וכ"מ גבי אונס:

הלכה כא

חזר ואמר לה כו'. עיין בהשגות, ונמצא לפי גירסתו אם נשאת קודם קיום התנאי ואח"כ מת דשוב א"א לקיים התנאי לדידן י"ל דכאן מן הסתם מחל כדי שלא תהא מקולקלת ועי' מש"כ רבינו ז"ל בהל' שבועות פ"ה ה"ג ע"ש:

הלכה כד

משנתגרשה כו'. עי' בהשגות, ועי' בה"ה, ועי' לעיל בהל' י"ג דכתב שם ג"כ דצריכה גט משני, ועי' מש"כ רבינו ז"ל לקמן בפ"י ה"ו ע"ש ועי' בהך דגיטין דף פ"ט ע"ב ותוס' שם דף מ"ו ע"א ד"ה אי ע"ש:

[השמטה **כמו שביארנו כו' ר"ל בהי"ג דאף דס"ל דהוה כמו מבטל התנאי מ"מ צריכה גט: ע"כ השמטה**]

פרק ט

הלכה ג

במקום שאינו רה"ר כו'. עי' בה"ה מ"ש מהך דמכירה אך באמת כך דכאן כיון שהיא הלכה והניחתו בצדי רה"ר קנתה את המקום כמש"כ התוס' קדושין דף כ"ה ע"ב בד"ה בהמה גסה גבי סימטא בשם רשב"א ועי' תוס' ב"מ דף צ"ט ע"א ד"ה כיון ע"ש משא"כ בהל' מכירה דשם הלכה הפרה בעצמה לאגם וא"כ לא קנתה המקום לכך אינה ברשותו ולא קנה וא"ש, לכך צריך דוקא מעכשיו, ועי' מש"כ התוס' יבמות דף צ"ג ע"ש ומש"כ

ה"ה ז"ל בפ"ב מהל' מכירה ה"ט ע"ש, ושם ר"ל דאם תוך ל' נכנסה לרשות אחר אף דאח"כ ביום ל' היתה ברשותו י"ל דזה דומה להירושלמי ריש פ"ג דקדושין דאם קידשה לאחר ל' ותוך ל' נתקדשה לאחר ומת השני ג"כ בתוך ל' אם חלו קדושי ראשון דהירושלמי ס"ל שם דחלה. ועי' שם בר"ן ובראשונים דפליגי בזה, וה"נ כן, ועי' בירושלמי פ"ג דב"ב ה"ו המוכר לחבירו ונתעצל לוקח כו', וירד המוכר והחזיק נתבטל המכירה ועי' בהך דעירובין דף ס"ח ע"ב גבי ביטל רשות כה"ג וע"ש בירושלמי פ"ו:

הלכה ה

ומה בין המגרש על תנאי כו'. ולענין אם יש לבעל פירות עי' בהך דגיטין דף ע"ג ע"ב, וע"ש בירושלמי, ועי' מש"כ בזה בפ"א מהל' נחלות וגם א"כ הוה הגט מוקדם ולא שייך כאן למימר כמו גבי גיטין הבאים ממדינת הים דהתם קלא אית ליה והכא ליכא קול ועי' מש"כ בסוף הל' זכיה ומתנה פי"ב הט"ו ע"ש בזה. והנה רבינו ז"ל כאן וכן לעיל בפ"ח ה"א ס"ל דגבי גט הוה תנאי לא בעצם הדבר דאל"כ הוה שיור רק דס"ל דתנאי הוה מלתא אחריתי ומ"מ אם עבר התנאי נתבטל הגט ועיין במש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פי"א הי"א גבי מכירה דאף דהתנאי קיים מ"מ אין בזה חשש ריבית ועי' בירושלמי קדושין פ"ג ה"ד ר"א אומר מקודשת אפי' בעדים ר"ל אם אמר כן בעדים רק לא לשם תנאי וכ"כ בזה, אך כאן הוה תנאי רק לא בעצם ועי' מש"כ בזה לעיל בהל' אישות פ"ד הי"ו ע"ש:

הלכה ט

התנה עליה כו'. עי' בה"ה מש"כ שם בשם הרמב"ן בענין תנאי ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפה"מ גיטין פ"ד מ"א ושם דף ל"ג ע"א ועי' מש"כ הר"ן ז"ל בנדרים דף ע"ג ע"א ד"ה סבר ע"ש, ועי' מש"כ הרא"ש ז"ל במס' ב"ב פ"א על הך דאם יש עדים שמחל על היזק ראיה דשם כבר נתחייב ומהני מחילה ע"ש:

הלכה יח

אמר לה כו' ועמד והלך כו'. עי' בהל' רוצח פ"ד ה"ג וה"ד דס"ל על הך דסנהדרין דף ע"ח דאם לא הבריא לגמרי רק הקל אין אומדין אותו רק אם הבריא לגמרי משמע דס"ל דכל זמן שלא הבריא עדיין הוא מחמת חולי הראשון ומה דאמרינן בסנהדרין דף ע"ח שרגלים לדבר קאי את"ק וכשיטת הירושלמי. אך עי' בתוספתא דב"ק פ"ט מבואר דלא כשיטת רבינו, ועי' בהך דב"ק דף פ"ה ע"א גבי נסתרה המכה אף שהבריא לגמרי, ועי' שם דף צ"א ע"א גבי הך משמיא מרחמי עליה אך באמת כאן ר"ל רבינו הך אומדין אותו כו', ר"ל אם החולי שמת בו הוא מין חולה הראשון ולא מין חלאת אחר אף שבאמת נתרפא

לגמרי בינתים, ועי' בזה בר"ן כאן ובהך דנדרים דף מ"ז ע"א גבי בית זה ונפל ובסוכה דף כ"ז ע"ב וכ"מ בזה:

הלכה כ

חולה שרצה כו'. עי' בה"ה ז"ל מ"ש שם וצ"ל כך דכיון דחזינן שרוצה שתהיה מגורשת אמרינן דכונתו עם גמר מיתה ולא לאחר מיתה וכשיטת אביי בהך דב"ב דף קל"ז ע"א ולא לאחר מיתה, וכעין זה אמרינן בירושלמי פ"י דכתובות ה"א למה זה דומה לאחד שלוה מחבירו כו', ר"ל דהשיעבוד בא בב"א ולא למפרע ולא לאחר כך, ועי' בירושלמי דגיטין פ"ז ה"ג גבי אם מתי דר"ל ג"כ כה"ג, ועי' בהך דנדרים דף ע"ט ע"ב בר"ן ד"ה אי לימא אם ר"ל שהנדר חל אחר שתעבור או קודם אם תעבור, ועי' בירושלמי שם מה דמחלק בין אמר אם אצא מרשותך בין אמר לכשאצא ע"ש ור"ל ג"כ כה"ג לא משום דאם משמע למפרע, ועי' מש"כ הר"ן ז"ל בשבועות פ"ג על הך דדף כ"ח ע"א דהטעם דגבי גט שאני משום שמגרש בקושי ע"ש, וכאן כיון דמגרש שלא תפול קמיה יבם לא אמרינן כמו דאמרינן בריש פ"ק דכתובות שאני התם דלא כו', וגם כיון דזה הוה תקנה דאמרינן אתקין שמואל בגיטא דשכ"מ וכדי שלא תפול קמיה יבם אמרינן דהנותן דעתיה כמו שתקנו חכמים וכמו שכ' התוס' בגיטין דף ט' ע"א ד"ה ואינו חוזר דגבי ש"מ אמרינן דסתמא דעתיה כמו שיאמרו חכמים ועי' שם בתוס' דף י"ד ע"ב ד"ה הא, ועי' בהך דב"ב דף קמ"ו ע"ב מאן תנא דאזלינן כו', ר"ל אומדנא מה שחכמים אמדו דעת כל אדם ושוב הנותן דעתו כמו חכמים וכן ר"ל הך דכתובות דף צ"ה ע"ב גבי אומדנא דר"ל ג"כ של חכמים לא של דעת הנותן, וא"ש מש"ה התוס' שם ד"ה שאם מ"ט לא הביאו מהך דשמואל דאזיל בתר שודה ע"ש. ובזה א"ש דהך דשמואל להיפך דהאומדנא של הנותן לא של חכמים וע"ש דף ס"ח ע"א גבי הך דלפרנסה, ועיין בהך דעירובין דף ע"ג ע"א מה דאמר שם בההוא אנן סהדי כו', ושם בתוס' דף ל"ו ע"ב ד"ה דאי ס"ד ג"כ כן דיחולו שניהם כאחת ושפיר הוה עירוב אי לאו משום דבעינן סעודה הראויה ע"ש ועי' בהך דתמורה דף כ"ה ע"א דאמר על הבכור עם כו' דאמרינן שם דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ונימא דגם כאן כן דיחול היבום קודם הגט, ועיין בהך דנדרים דף ס"ט ע"ב גבי קיים ומופר ליכי בב"א ע"ש בדברי רבינו, אך י"ל דהך דתמורה הוא רק בדבר דהוא ממילא, משא"כ ביבום דיש דבר אחר הפועל זה דהיינו האח. אך זה יהיה תליא בין אם עיקר היבום הוא מכח האח או מכח המת, ועי' בהך דגיטין דף פ"ג ע"ב ובקדושין דף י"ד ע"א במה דאמר שם ר"א ושם דף ט' ע"ב וזהו בעצם המחלוקת אם זיקה מה"ת או לא, וכן הך פלוגתא דירושלמי אם חליצה הוא פטור או קנין, וכך הך דס"ל לר"ע ביבמות דף מ"ד דקרובת

חלוצתו אסורה מה"ת דס"ל דהזיקה הוא מחמת האח החי ולא מחמת המת. ובזה א"ש הך דסוטה דף י"ח ע"ב דלר"ע יבמה שזינתה אסורה ליבם והטעם משום דר"ע ס"ל דהחי הוא העיקר ולכך נאסרה עליו ועי' בירושלמי ריש פ"ג דקדושין דאמר שם דגבי הקדש אם אמר הרי זו עולה לאחר ל' והקדישה בתוך ל' הקדש אחר ונעשה בעל מום תוך ל' ופדה אותה שוב לאחר ל' לא חל עליה קדושת עולה דעדיין נשתייר קדושה הראשונה דאסור בגיזה ועבודה עי' בקדושין דף י"ג ע"ב דזה נשאר מקדושה הראשונה משא"כ גבי אשה אם נתקדשה לאחר בתוך ל' וגירשה תוך ל' אז אחר ל' חל קדושי ראשון, ואמר שם דאם מת השני תוך ל' ונשאר יבם שוב לא חל קדושי ראשון דעדיין נשאר מאחיו שמת, וכן להיפוך גבי הקדש אם בשעה שהקדישה בתוך ל' היתה בעל מום דאז לאחר פדיון חל הקדש ראשון דהא אין אסורה בגיזה ועבודה ע"ש, הרי חזינן דהירושלמי ס"ל דהעיקר יבום הוא מחמת המת וזה ג"כ ר"ל הירושלמי בגיטין פ"ט ה"א גבי הך דרי ירמיה בעי הרי שאמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ כו' ואמר שם מלתא אמרה שמיתתו גירושין ר"ל כך דאף דסבירא לן דאם אמר חוץ מפלוני ונשאת לאחר ומת השני מותרת לכל אדם, לא דנשואי שני מפקיעין אישות הראשון כמ"ש התוס' בגיטין דף פ"ג ע"א ד"ה אילימא והטעם משום דא"א שתהא א"א של שנים ועי' תוס' יבמות דף ט"ז ע"א, רק שהמיתה של שני מתרת גם של ראשון. ובזה א"ש מה שהקשה התוס' שם דף פ"ב ע"ב ד"ה כגון ע"ש, וא"כ נמצא שאם מת שני והניח יבם דעדיין לא התירה מיתתו עדיין יש עליה גם אישות של הראשון, ועי' בירושלמי דקדושין שם גבי הך דר"א בשם ר"י הרי זו עולה לאחר ל' דאמר שם דאינה מכורה ואינה קדושה ולא אמר לאחר ל' רק להתיר גיזה ועבודה והיאך אפשר זה ממ"נ אם חל על הבהמה קדושה מיד א"א לשייר גיזה ועבודה כמבואר בחולין דף קל"ה ע"א ועי' תמורה דף י"א ע"ב ועי' בתוספתא פ"ג דתמורה הובא בדברי רבינו בהלכות ערכין פ"ו ה"ט ע"ש מה שכתבתי שם ועי' בירושלמי פ"ז דגיטין ה"ג ופ"ב דנזיר ה"ט דמחלק שם בין אומר הרי זו ובין אומר הרי עלי ור"ל דהחיוב מוטל עליו עכשיו שתיכף לאחר ל' תהיה קדושה קדושת עולה וכהך דנדרים דף ע"ט ע"ב הנ"ל וע"ש דף כ"ט ע"ב ברש"י מה דמחלק שם מחמת דלאחר ל' יום עולה אמר תחלה וע"ש בתוס"י ושם דף ס"ט ע"ב. ובזה יש ליישב דברי הגמ' בנדרים דף ע"ט ע"ב בהך מה דהקשה שם ועוד בהא לימא ר"י כו' דהוא סותר על מה דאמר לעיל דלא הוה כלל עינוי נפש. אך דהנה י"ל דכיון דאמר מתחלה קונם פירות אם ארחץ י"ל דכונתו שיחול תחלה האיסור קודם התנאי מדהקדים. אך באמת זה תליא במחלוקת דר"י ורבנן הובא בגיטין דף ע"ו ע"ב דאם אמר כתבו ותנו כו' אם לא באתי כו' דר"י ס"ל שם דדייקינן מדהקדים

כתבו קודם להתנאי אמרינן דכונתו שיכתבו הגט מיד וא"כ לר"י לשיטתיה שפיר הוה עינוי נפש משא"כ לדידן דלא ס"ל כן וכן פסק רבינו לקמן בהלכה כ"ב ע"ש וא"ש נמצא דלדידן בא בבת אחת, ועי' מש"כ בזה לקמן בהל' יבום פ"א דגם פלוגתא דרב ושמואל אם קדושין תופסין ביבמה ג"כ תליא בזה אם הוא מחמת הבעל אם מחמת היבם, ועי' בירושלמי דנדרים פ"ג ה"ו גבי טלית זה קרבן ג"כ כן אם הקדושה הוא מכאן ולהבא או למפרע ועי' בהך דבכורות דף ל"ט ע"א גבי הך דפנחס ובדברי רבינו בהל' איסורי מזבח וכ"כ בזה במקום אחר:

הלכה כג

אמר להם כתבו ותנו כו'. עי' בה"ה ובכ"מ, ועי' מש"כ רבינו ז"ל בפה"מ פ"ז דגיטין על הך דדף ע"ד ע"א גבי ע"מ שתתני מכאן ועד ל' מוכח שם דרק שם מהני זה אף אם נתנה תוך ל' אבל בדבר אחר לא ע"ש, ועי' מש"כ רבינו לקמן בהל' ל"ג ע"ש בזה, ועי' בירושלמי ספ"ג דשבועות בהך מחלוקת דר"ל ור"י, ועי' בהך דנדרים דף ס"א בהך מחלוקת דר"מ ור"י ע"ש:

הלכה כה

נתייחד עמה כו' מק"ו כו'. עי' לעיל פ"ח ה"ג ופ"א. ובזה א"ש מ"ש התוס' בגיטין דף כ"ו ע"ב וכ"מ ד"ה לכשאכנסנה דבכל מקום אמר רק דלכתחלה לא תנשא וכאן אמר דאינו גט כלל אך שם ר"ל שצוה להם לכתוב לאחר שיכנסנה וס"ל דבזה היחוד נתבטל הצווי והוה כמו מעשה דמבטל דבור ועי' בה"ה ז"ל כאן:

הלכה לג

האומר לשליח כו' במקום פלוני כו'. והנה אם ר"ל רק המקום או ר"ל ג"כ מחמת הזמן שצריך לשהות מכאן ועד מקום פלוני ונ"מ אם נזדמן לו גמלי ופרחי וכדומה דלא אסיק אדעתיה זה הבעל אם הוה גט. והנה בירושלמי ריש פ"ח דתרומות משמע דהוה גט דתירץ שם כגון דנזדמן לו סוס רץ ע"ש. ובאמת זה תליא בהך בעיא דירושלמי דנדרים פ"ח הובא בר"ן שם דף ס"א ע"ב ודף ס"ב ע"ב גבי קבע זמן ע"ש בר"ן ועי' ברא"ש שם דף ע"ה ע"ב ד"ה דאתפיס דנהי דאמרינן דתיכף כשנדרה נתבטל הנדר מ"מ הזמן שצריך לומר מופר לך עדיין יש הנדר, ועי' בירושלמי חלה פ"א ה"א דאף דקיי"ל דעצם היום מתיר מ"מ הזמן שצריך שישהה הבאת הקרבן אסור החדש ע"ש. ובזה מדויק דברי רש"י ז"ל במנחות דף ס"ח ע"א דנקט גבי האיר המזרח הנץ החמה ובכ"מ אינו כן, ובזה א"ש דכאן צריך לשהות עוד זמן דיכול להקריב וגם מצות ההקרבה הוא מנץ החמה ע"ש, ועי' בהך דשבועות דף י"ז ע"א מה דבעי שם ג"כ כה"ג אם הזמן הוא ג"כ מהחיוב או

רק הפעולה ע"ש, ועי' בהך דיומא דף מ"ז ע"א גבי הולכת כף ומחתה דהטעם משום דזו חמה וזו צוננת ומ"מ מבואר שם בירושלמי דאם החליף פסול הרי חזינן דהתורה כשאמרה סתם הוה ג"כ כמו הרגילות וכאילו מפורש בתורה וצריך לעשות כן והוה קפידא ועי' בירושלמי שם פ"ב ה"ג גבי פתילה שכבתה דצריך שיהא מצן ור"ל דאף אם אז לא נצטרך לזה מ"מ יכול להמתין שיעור זה:

תנהו לה ביום כו'. ולענין אחר הזמן עי' לעיל בהל' כ"ד דאמר שם דפסול ועי' מש"כ התוס' גיטין דף י"ח ע"ב ד"ה שמא פייס ע"ש משמע דסבירא להו דזה לא מקרי עבר על התנאי. והנה גבי נדר אם נדר צדקה ופרט היום אם נתן הדבר קודם אם יצא עי' בהך דמגילה דף ה' ע"א גבי זמן עצי כהונה ע"ש ברש"י דמבואר דלא יצא, אך י"ל דשם שאני דכיון דהוא באמת לא נדר רק שהוא מן המשפחה שמביאין וא"כ כיון שלא הגיע הזמן לא שייך עליו זה וגם י"ל דהא גבי עצים ע"כ צריך למוסרן לצבור כמבואר בירושלמי שם וכ"מ א"כ תיכף אחר הנתינה שוב פקע שמו מיד כמבואר בירושלמי פ"א דשקלים ה"ה ובפסקי תוס' ערכין דף ד' ע"א ועי' בהך דפליגי הראשונים בהך דנדרים דף ס"ה ע"ב אם לאחר שנתן לקופה של צדקה אם יש עדיין זכות להנותן ע"ש בזה אם מותר למי שמודר הנאה ליטול מהם ע"ש משא"כ בצדקה ולא דמי להך דבכורות דף מ"ט גבי נתאכלו המעות ע"ש, ועי' בהך דגיטין דף ל' ע"א גבי המלוה מעות את הכהן ואת הלוי כו', אך לא דמי דשם מיד כשהפריש חל עליו שם הדבר ושייך בזה לומר גדר עשו שאינו זוכה כזוכה וכה"ג אבל גבי שאר דברים כמו פדיון הבן וראשית הגז כ"ז שלא נתנם אינם כלום, ועי' תוס' בכורות דף נ"א ע"ב ד"ה אבל ע"ש ובתוספתא סוף חולין ותוס' ב"ק דף ס"ו ע"א גבי ראשית הגז לא שייך זה כלל והוה כמו הך דחולין דף קל"ט ע"ב גבי ערכין ע"ש וע"ש דף קל"א ע"א מה דחשיב שם ט' נכסי כהן וחשיב שם דבע"ח נוטלם בחובו וע"כ צ"ל לאחר שבא ליד כהן גבי ראשית הגז ופדה"ב ועי' בהך דערכין דף ו' ע"א דאמר שם צדקה אינה כהקדש והרי היא בב"ת כו' ר"ל כך דהנה אף דמבואר דגם בהרי זו שייך ב"ת עי' מגילה דף ח' ע"א ור"ה דף ו' וכ"מ זה רק גבי קרבן דמחוסר הקרבה כמבואר בחולין דף קל"ט ע"א ע"ש משא"כ בקדשי בדה"ב אם אמר הרי זו י"ל דלא עבר בב"ת משום דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא אך זה רק גבי הקדש דאסור להשתמש בו אבל גבי צדקה דמותר להשתמש בה נמצא דכ"ז דלא יהיב לעני לא הויא הפרשה כלום ולכך ישנו בב"ת וי"ל ג"כ דלא שייך בו הך דין דגיטין דף ל', וכן לענין זמן כמש"כ:

הלכה לז

בין שנתנה. עי' מש"כ ה"ה ז"ל הטעם דמקרי קדם החפץ לגט כיון דהגט אינו מועיל ועי' מש"כ לעיל פ"ח הי"ב בשם הרמב"ן ז"ל. ועי' מש"כ התוס' ב"מ דף נ"ז ע"א ד"ה יצא לחולין גבי הקדש באונאה דלא מקרי אונאה כיון דההקדש לא יצא לחולין עד שישלים ע"ש:

פרק י

הלכה א

וזה הוא ריח הגט. עי' בהשגות ועי' בהך דגיטין דף פ"ו ע"ב גבי עדי מסירה דלרבנן אף ריח הגט אין בו, וע"ש דף י"ט ע"ב ובירושלמי שם פ"א ה"א דאמר שם דאתא עובדא קומי רבנן וחשון ר"ל לכהונה ואמר שם הטעם משום דהזכיר שם הגט, ועי' ביבמות דף נ"ב ע"א אלא מעתה יהיב לה ניירא, ועי' בתוספתא דגיטין פ"ו גבי כתב לה גט בלא סיהדא דלב"ש פסול לכהונה, ועי' בבלי שם דף פ"א ע"א ובירושלמי שם פ"ח ה"י ופ"ט ה"ה דס"ל דחיישינן לפוסלה מכהונה, ועי' בירושלמי קדושין פ"ג ה"י הגע עצמך שהיה כהן וע"ש בתוס':

הלכה ג

ואין צריך לחדש הנשואין. הטעם כמו דאמרינן ביבמות דף ל"א ע"א קמו רבנן בגיטא, ועי' תוס' שם דף כ"ד ע"א ד"ה וספק חלוצה ע"ש, ועי' בהך דחולין דף פ"ו ע"א בא לימלך מאי איכא למימר ועי' ביצה דף ח' ע"ב גזירה משום התרת חלבו ע"ש, ועי' בהך דבכורות דף י"ח אי מחייבת לו במתנות אתי לידי גיזה ע"ש ועי' מ"ש התוס' נדה דף כ"ה ע"א ד"ה גבי בהמה, ואף דהך דבכורות דף כ' לא אמרינן כן וכן בב"מ דף ו' ע"ב צריך לחלק כמו דאמרינן ביבמות דף ל"א ע"א הנזכר לעיל דכאן שייך למיחש שמא יאמרו קמו ביה רבנן דהראשון ולד גמור הוה, ועי' בהך דיבמות דף ק"ו ע"א ותירוק ומה בכך, נפיק מיניה חורבא כו', ועי' בהך דקדושין דף מ"ו ע"א דאמר שם צריכה קדושין לדעת אביה ולא חיישינן שמא יאמרו שהקדושין הראשונים אינם כלום ועי' בהך דשבת דף קמ"ח ע"ב והא מקדיש קתני הקדש עילוי משמע דלא חיישינן ועי' בירושלמי חלה פ"ג ה"ה גבי ספק דנוטל דמיו מן השבט, ועי' ברש"י סוטה דף מ"ח ע"א ד"ה מפריש דלא ס"ל כן משום חשש תקלה, ועי' בתוס' יומא דף ט' ע"א ד"ה מעשר ראשון, ובירושלמי פ"ב דערלה ה"א דהוה מחלוקת אם הוא נוטל דמיו מן השבט או לא:

הלכה ו

תנאי היה ולא כו'. ואף דבגמ' דילן ד' פ"ט לא ס"ל כן כיון דרבינו ז"ל פסק כר"ע ס"ל כאן ג"כ זה ועיין בהך דגיטין ד' פ"ט ע"ב דהוה מחלוקת דאמוראי בזה אם משום תנאי ע"ש, ועיין בירושלמי כאן דזה הוה פלוגתא שם ומבואר שם להיפך דלכך הצריכה גט כדי לאסרה על בעלה, ועיין בתוס' שם דף פ"ח ע"ב ד"ה א"ה ע"ש ור"ל דהא דאמר מותרת לראשון היינו אם מת השני וע"ש בתוס' דף צ"א ע"א ד"ה עפ"י ושם דף צ"ב ע"ב ועי' בהך דיבמות ד' ט"ו ע"א גבי מחלוקת דיש תנאי בביאה:

הלכה ח

וכן אם קידש אשה כו'. ואף דהתוס' שם ד' צ"ד ע"ב דזה רק אם גם אחותה נאסרה כגון שיש לה בעל ע"ש זה רק לס"ד או משום דהתוס' ס"ל דהטעם משום קנסא משא"כ רבינו ס"ל דהטעם משום תנאי שתנאי היה לו בקדושי הראשונה, וע' בירושלמי כאן דאדרבא דהגט הוא משום קנס כדי לאוסרה ולא כתוס' שם ד' צ"ד ע"ב ד"ה אשת, ועיין בירושלמי שם פי"ד לפי גירסת רבינו ז"ל לקמן פ' י"א הל' ט"ו דאשת פקח שנתגרשה ונשאת לחרש ונתגרשה מותרת לחזור לו להפקח מ"מ מבואר שם דאם נשאת בטעות לחרש ובא בעלה אסורה לחזור לבעלה פקח ואף דשם לא שייך החשש שמא יאמרו גירש זה ונשאה זה דהרי מותרת להנשא וע"כ הטעם רק משום קנס וכשיטת התוס' הנ"ל:

שם. עיין בה"ה שכתב ודע שאחות אשתו זאת כו' אסורה לבעל, ואף דרבינו ז"ל לא פסק כרב רק בארוסת אחיו צ"ל דס"ל לחלק כמש"כ רש"י שם ולא כשיטת התוס' ע"ש:

הלכה יא

ואם נשאת כו' אין שומעין לו כו'. ואם היא ג"כ מודה דמתחלה נתן לה זה, ולא נפל מידה אם שייך כאן כמו בהך דנדרים ד' צ"א ע"ב דאינה נאמנת, אך שם אף לפי דבריה היא אשתו ולכך אין מאמינין אותה לאסור עצמה עליו, משא"כ כאן לפי דבריה אינה אשתו כלל של השני ולא שייך זה, וכעין מש"כ התוס' בסוטה דכ"ה ע"ב ד"ה ב"ה מ"ש מהך דכתובות ד' י"א ע"ב ע"ש, ומהך דקדושין ד' י"ב ע"א שם היא לא אמרה זה דהיא אמרה רק שאמה אמרה לה, וע"ש בקדושין ד' ע"ט ע"ב גבי מכחישתו דנאמנת לד"ה, וזה ר"ל מה דאמרינן ביבמות ד' צ"ב הואיל ואתאי לבי דינא כו', ור"ל דלפי הקול ליכא נישואין כלל, וע"ש ד' צ"ד ע"א דמוקי לה בעדי הזמה והוה ממזר ודאי ע"ש וא"כ יקשה לפי שיטת הסוברים דגם בשאר דברים יש כאשר זמם ולא כאשר עשה וכן מוכח מדברי רבינו ז"ל בהלכות רוצח פ"י ה"ז דגבי עדים זמם שם נקט והורידוהו לנחל לעורפה ולא נקט וערפו משום דאז הוה כאשר עשה ואף דגבי מלקות וממון לא ס"ל לרבינו זה כמבואר בהל'

עדות פ"כ ה"ב ע"ש י"ל דגבי מלקות שאני דזה שייך לב"ד משא"כ בהני דנעשה עפ"י העדים וא"כ קשה מהך דיבמות הנ"ל אך לפי מש"כ א"ש דזה לא מיקרי פעולה כלל כיון דהיא א"א לפי דברי העדים השניים ועיין בהך דכריתות דף כ"ד:

הלכה טו

וכן אם הלכו נשים כו'. עיין בתוספתא כאן דנקט דאם נשאת לאחיו ומת מותרת אח"כ להתייבם לו, ועיין בהך דיבמות ד' קי"ב ע"א בהך מחלוקת דרב ושמואל אם אמרינן דמסקה אדעתא ע"ש ועיין בהך דגיטין ד' פ"ד ע"א דאם אפסיק אחר אין חשש שמא יאמרו ע"ש, ובזה א"ש מה דנקט כאן בגמ' וכולן מותרות לבניהן ולאחיהם וע"ש בגמ' דהקשה למה לא נקט אביו ג"כ ועי' בהך דכתובות ד' כ"ז ע"ב דבן עבור אביו י"ל דמשקר טפי מלשאר קרובים ועיין בהך דבכורות ד' ל"ה ע"ב דהוה פלוגתא שם ובהך דב"מ דף צ' ע"ב ע"ש ואחיו למה נקט י"ל דקמ"ל זה דאח"כ מותרת להתייבם לו ועי' מש"כ רבינו בפה"מ על הך דהרגתיו לא ישא את אשתו משום חשש שמא יהרגנו בכונה וצ"ל דנקט זה דהנה בירושלמי אמר שם טעם על ר"י דאמר לא תנשא משום ממ"נ קטליה חשוד ובגמ' דילן אמרינן משום דלא ס"ל דפלגינן דיבוריה. והנה באמת לפי המבואר דעדות אשה לא הוה גדר עדות רק גדר גילוי מלתא אף לפי מה דקי"ל כאביי בסנהדרין ד' כ"ז ע"א דלהכעיס ג"כ פסול לעדות משום גזיה"כ דאל תשת רשע כו' זה רק היכא דבעי עדות וא"כ גבי עדות אשה מומר להכעיס כשר להעיד, וכן כתב הנימוקי יוסף בסנהדרין פ"ג, ועיין רש"י ר"ה ד' כ"ב ע"א ותוס' ב"מ ד' ע"ב ע"א ע"ש ולכך נקט רבינו הטעם דהוה רשע דחמס כדי שישא את אשתו ועיין בסנהדרין ד' כ"ו ע"ב גבי הך דחשוד על העריות ומודה ר"נ לעדות אשה כו' ע"ש:

הלכה יח

לפיכך צריכה גט מספק. עיין במש"כ ה"ה ז"ל בהל' נחלות פ"א ה"ט בשם הירושלמי דהרי היא כא"א ודאי וע"ש בהשגות ועיין רש"י יבמות ד' י"ד ע"ב ד"ה מן הספק ובד"ה ובספק מבואר ג"כ דהוה רק ספק כמש"כ רבינו כאן, אך לפי מש"כ לעיל בפ"א דיש לחלק בין אם נתייחד עמה בביתו דאז הוה מקודשת ודאי ובין בבית אחר א"ש זה:

הלכה כא

ולא יגרש אדם כו'. אך זה רק אם אינה מתרצה בגירושין אבל אם גם היא מתרצה מותר אף לב"ש לגרשה ובזה א"ש הך דערכין ד' כ"ג ע"א גבי הך דר"א גבי המקדיש נכסיו אף דסבירא ליה כב"ש כמבואר בירושלמי הובא בתוס' סוטה דף ג' ע"א, והך ירושלמי דגיטין פ"ח הובא בתוס' שם ד' ע"ט ע"ב דלכאורה משמע להיפך י"ל כמש"כ ביבמות ד'

ק"ח ע"ב ע"ש ברש"י ד"ה הא שבשה דהיכא דהיא נתרצה בגירושין לא חיישינן דלמא תתפייסה:

פרק יא

הלכה ד

ואינה צריכה בדיקה כו'. הנה מלשון רבינו נראה דאף הך חזקה דרבא בסתם אף דלא נבדקה הוא רק לשל תורה אבל לשל דבריהם לא ונ"מ דאפשר דהא דאמרינן דאם בדקו ולא מצאו דחיישינן גבי קדושי תורה זה רק שעכ"פ מצאו גומא אחת דבזמן הגמ' בקיאים בגומות עיין תוס' ב"ב ד' קנ"ו ע"א ונדה ד' נ"ב ע"ב וגם הא דקי"ל דגומות אעפ"י שאין שערות הוא משום דאמרינן שנשרו כמש"כ לעיל בפ"ב מהלכות אישות רק דצריך ב' גומות אבל לספק די אף באחת ועיין בשאלתות סוף פ' בחקותי מפרש שם דגם הגומא נפשטת ע"ש ועיין ברמב"ן במלחמות פ"א דחולין מבואר שם דס"ל דחזקה דרבא הוה חזקה גמורה והבדיקה הוא רק חומרא ובזה א"ש הך דיבמות ד' ק"ה ע"ב גבי הך דאבדן דאמר ליה רבי דלר"י א"צ לבודקה אף לכתחלה וע"ש בתוס' ד"ה קטנה ובכורות דף י"ט ע"ב וע"ש ד' ס"א ע"ב מבואר להדיא דאף למ"ד דקטנה מתייבמת מ"מ אינה חולצת וכן מבואר בתוספתא כאן פי"ב דלרבנן רק דיעבד דהיינו ר"י והא דלא אצרכה כאן לבדוק משום דאיירי דהגיעה לכלל שנים ובדרבנן סמכינן לכתחלה אחזקה דרבא וכמש"כ ובאמת לפי שיטת רבינו מה דאמר שם דלר"י תחלוץ משתגיע לעונת נדרים היינו בת י"ב שנה ולא הביאה שתי שערות כמש"כ וא"כ י"ל דגם נתקדשה רק קדושין דרבנן יכול ליתן לה חליצה בלא בדיקה לכשתגדיל ועיין בהך דב"ב ד' קנ"ו ע"א דשם מיירי בקדושין דרבנן כדמוכח שם מדברי התוס' ד"ה ולגירושין ומ"מ לחליצה בעי בדיקה ולא סמכינן אחזקה דרבא אף בדרבנן ועיין בתוס' שם ד' קנ"ד ע"ב גבי הך דבני ברק מבואר ג"כ דס"ל דחזקה דרבא הוה חזקה גמורה, ועיין בנדה ד' מ"ח ע"ב גבי הך דאמר שם נשים בודקות אותה דכתב שם רש"י דע"כ ר"ל לאחר הפרק ולחליצה דאל"כ מהו הפעולה שבודקות אותה הא חיישינן שמא נשרו ואמאי לא מוקי כגון דלא בעל אך י"ל דר"י ור"ש לשיטתם ד' נ"ב דיכול למאן ועי' בירוש' רפ"א דיבמות, אך י"ל דאז נשים נאמנות וכן מה דאמר שם דאינם נאמנות לומר גדולה היא שתחלוץ דלענין דרבנן נאמנות, וע' תוס' עירובין ד' ה' ע"ב ד"ה וספק ע"ש דרק משום טרחא גדולה א"צ בספק דבריהם אך שם ליכא חזקה:

[השמטה **במש"כ גבי חזקה דרבא**. **גם** מדברי רבינו לעיל בהלכות אישות פ"ב הי"ג גבי סריס אדם מוכח כן דרק היכא דאפשר לברר אז לא סמכינן אחזקה דרבא ע"ש: ע"כ השמטה]

הלכה יד

ובכלל לאו זה כו'. עיין בכסף משנה מש"כ על הך דלקמן סוף פ"א מהל' אס"ב ומה שתירץ שם והנה כן מוכח לקמן מדברי רבינו ז"ל דכמו דגבי מחזיר גרושתו צריך שיהיה הקדושין והנשואין בעבירה כן גבי סוטה אינו לוקה עד שיהא גם הקדושין בעבירה אבל בשאר חייבי לאוין לדברי רבינו רק בלא קדושין אינו לוקה אבל מ"מ אף אם היו הקדושין בהיתר אין נ"מ ועיין בהך דיבמות ד' ס"ט ע"א מה דאמר שם ואימא עד דאיכא הויה וביאה ר"ל כיון דשאר חייבי לאוין לא לקי עד שיהא הויה וביאה לא לפסול ג"כ, ועיין בירושלמי קדושין פ"ג ה"א דאמר שם דאם הוסיף בה השני קנין גמור ואח"כ גירשה אסורה לראשון משום לאו דלא יוכל ע"ש אף דקדושין של הראשון היו בהיתר קודם הקדושין של שני וא"כ מוכח דלא כנ"ל ובאמת זה נ"מ בשינוי הגירסות שבין רש"י לתוס' בקדושין ד' ע"ח ע"א אם יליף מן דרך לקוחין אסרה תורה או מן דרך הויה אסרה תורה דזה ר"ל שהעבירה ג"כ בלקוחין ושניהם גומרין העבירה וזה ר"ל דצריכה רק שתהא לקוחה אף דהלקוחין היו בהיתר וכמש"כ:

הלכה טו

חרש כו' אבל כו'. עיין בהשגות ועיין בה"ה מה שהביא ראיה מהירושלמי ממה דאמר גירש מותרת להנשא לראשון, אך זה אינו ראיה כלל דשם ר"ל כמו הך דפליגי רבינו והר"א ז"ל לעיל בהל' אישות פ"ד ה"ט והטעם כמש"כ הרב בעל המאור ז"ל בהך דיבמות ד' צ"ב ע"ב דאם נימא דקדושין תופסין ביבמה וצריכה גט מותרת להתייבם דשם אין חשש שמא יאמרו דכבר חלץ לה וה"נ כן גבי אשת חרש משא"כ בדין של רבינו ואף אם נגרוס בירושלמי כשיטת רבינו אין ראיה כלל מהירוש' דהירושלמי לשיטתיה דס"ל דחרש אין לו קנין כלל באשה אפילו מדרבנן רק צריך גט זה הויא תקנה ולכך ס"ל בהירושלמי פ"ז דבת כהן שנשאת לחרש ישראל מותרת לאכול בתרומה משא"כ לדידן י"ל ג"כ דאסורה לחזור לראשון:

הלכה כא

שפחה שנשתחררה. עיין בדברי ה"ה, והטעם דס"ל לרבינו דזה בכלל גזירה דצריך להמתין ולא מטעם הבחנה רק זה הוא דין וזהו מה דר"ל בגמ' שם ד' מ"ב ע"ב הלכה כר"מ בגזירותיו ר"ל דהגזירה היא על הדבר לא על האדם העושה הדבר דאז יש לחלק

בין קטנה לגדולה משא"כ אם הגזירה הוא על הדבר, ועיין בהך דכתובות דף ס' ע"ב בהך דמינקת ע"ש בתוס' ד"ה ואמר, ועיין בירושלמי פ"ד דיבמות דאמר שם דר"מ חשש לגיטין, ועיין בדמאי פ"ב ה"ה גבי מדה גסה ומדה דקה דר"מ אזיל בתר הדבר ולא בתר עושה הדבר, ועיין רש"י שבת דף ג' ע"ב ד"ה בשוגג מה דמחלק שם בין קנס לגזירה ור"ל ג"כ כן דקנס שייך רק על האדם העושה וגזירה הוא על הדבר בעצמו וא"א לחלק ועי' בהך דשבת דף מ' ע"א ש"מ האי מאן דעבר כו' ותוס' ריש פ"ק דכתובות ד"ה ותנשא ושם דף ה' ע"א ועיין בהך דפסחים ד' י"א ע"א ע"ש דרבנן אזלי בתר הדבר, ויהיה נ"מ להך דין דהלכה כ"ב גבי ממאנת אם ר"ל משום דהמיאון מפקיע הקדושין והוה כזנות בעלמא וכמו דאמרינן ביבמות דף ק"ח ע"ב ע"ש או משום דהגט משוה לה כקדושין, ועיין בהך דקדושין ד' מ"ה ע"א בתוס' ד"ה אלא ע"ש ונ"מ כגון קטנה שנשאת בקדושי מיאון ונתאלמנה אם צריכה להמתין ג' חדשים והך דהלכה כ' שם ר"ל בנשואי קטנה דאורייתא דהיינו ע"י אביה, ועיין מש"כ התוס' גיטין דף צ' ע"א ד"ה והלכתא ע"ש:

וכן יפת תואר. כן מבואר בתוספתא דיבמות פ"ו דמדרבנן צריכה ג' חדשים לד"ה, ועיין בספרי פ' תצא דלא משמע כן:

הלכה כד

המארס כו'. עיין בהשגות ועיין בתוס' סוטה דכ"ד ע"א ד"ה ושאר ועיין בהך דנדרים ד"כ ע"א ומש"כ הרמב"ן ז"ל בתולדות האדם גבי אבילות כה"ג ע"ש:

הלכה כה

ואעפ"י כו'. שמא יזיק, עיין בכס"מ אך באמת צ"ל דס"ל לרבינו דמה דאמר שם דלמא איעברה ומיעכר חלבה כו', ר"ל כך דהחשש משום דחסא נשאר דאמר דחייסה עליה ר"ל האשה ואינה מנחת להזיק הולד אך דחיישא דלמא איעברה והיא נצרכת לתבוע ליורשין בב"ד והורגת את בנה ר"ל שוב אינה מקפדת ג"כ ונשאר החשש משום דחסא וא"ש לשון והורגת:

ומניקה. עיין במש"כ רבינו ז"ל בפה"מ פ"ז דגיטין על הך דד' ע"ה ע"ב מבואר שם דאם האשה הוה יורשת בנה כמו הך דב"ב ד' קמ"ד ע"א י"ל דאז לא גזרו הך דין של מניקה מחמת הך דכתובות ד' ק"ב ע"ש ועי' בע"ז ד' כ"ו ע"א דלא מהניא אפילו עדים ע"ש גבי עכו"ם:

הלכה כז

מת בנה. עיין בירושלמי סוטה פ"ד דס"ל כמר בר רב אשי בגמ' דילן דאפילו מת אסור, ובזה יש לבאר דברי הירושלמי פ"א דמו"ק ס' ה"ה לא ישא אדם אשה שיש לה בנים

אפילו בקבר ע"ש ור"ל כגון מינקת שמת בנה, והך מעשה שאירע ר"ל כהך דכתובות דף ס' ע"ב דהוה עובדא וחנקתיה, וע' ברמב"ן בתורת האדם מה שדחק בזה:

הלכה כח

עבר ונשא כו'. עיין בתוס' כאן ד"ה ולא בשם מהר"י מאורליינישׁ ע"ש. והנה באמת לפי מה דר"ל שם בגמ' דר"א ס"ל כר"מ דלא יחזיר עולמית ועיין בתוס' סוטה ד' כ"ה ע"ב ד"ה מיתיבי מש"כ בשם התוספתא משמע דר"א ס"ל כרבנן דיכול להפרישה ע"ש וצ"ל דר"א לשיטתיה אזיל דס"ל ביבמות ד' ל"ד ע"ב דכל מינקת צריך לשמש במוך לכן לא חש כל כך ואף דר"מ ס"ל ג"כ כן שם ד' י"ב ע"ב וכ"מ ומ"מ קנס ר"מ לטעמיה דס"ל דזה תקנה כמו גבי ג' חדשים ולא משום גדר ולד ועי' בירוש' פ"ד דיבמות וכ"כ בזה:

פרק יב

הלכה א

האשה שבאה כו'. עיין בה"ה מש"כ גבי חזרה תכ"ד ע"ש אך באמת נ"ל דכמו דאמרינן בב"ב ד' ק"ל דגבי קדושין לא מהני חזרה תכ"ד וכן פסק רבינו ז"ל לעיל כן בהלכות אישות, וה"נ אם החזיקה עצמה לא"א הוה בגדר קדושין לא בגדר בירור עיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' א"ב ס' פ"א וכ"כ בזה לא מהני חזרה תכ"ד:

הלכה טז

והכל נאמנים כו' ואלו הן חמותה כו'. והנה אשת חמיה לפי הנראה מגמ' נאמנת גבי הך דבת חמיה דאמר שם ליכא אמה דסניא לה וע"ש גבי חמותה הבא לאחר מכאן וע"כ דהיא אשת חמיה אך י"ל דמיירי שגרשה בעלה קודם שהאשה נעשית כלתו, והנה עיין בגמ' ד' קי"ז בהך דמוסיף ר"י אשת האב והכלה ורבנן לא חשבי זה ומאי נ"מ בפלוגתייהו אך כך דהנה בירוש' מבואר דהני דחשבי שאינן נאמנות אף אם כעת אין נ"מ לה דהיינו צרה אף אם נתגרשה ונשאת לאחר ויבמתו אף שיש לה בנים מ"מ לא פלוג אך זה רק הני דחשבי אבל דאתי מכח מים אל הפנים זה רק אם שייך הטעם אבל אם בטל הטעם שוב בטל האיסור וכעין דאמרינן בהך דביצה דף ה' גבי דבר שבמנין דהני דגזרו עליהם אף אם בטל הטעם אסור, והני דרק ממילא אם בטל הטעם שרי. ובזה א"ש מה דחשבינן במשנה יבמתה דאם נימא דחמותה הבא לאחר מכאן ג"כ אינה נאמנת א"כ יבמתה הויא בכלל צרתה ובזה א"ש דחמותה הבא לאחר מכאן לא הויא רק אם אין לה בנים משא"כ ביבמתה דאף אם לא יהיה מציאות שתתייבם כגון שיש לה בנים או שהיא אחותה מ"מ אינה מעידה מפני שהיא מפורשת בתקנה, ועיין שם ד' קי"ב ע"ב גבי יש לה בנים דכולי

האי לא מסקי כו', ובזה מבואר דברי הגמ' שם גבי האבעיא דחמותה הבא לאחר מכאן מה דפשיט שם מהך דאמרה מת בעלי ואח"כ כו' דאמר שם דאמרינן לא בעלה מיית כו' ולמה נקט זה ע"ש ברש"י ותוס' ובזה א"ש דבאמת אם נימא דהמשנה אתיא כר"י דחשיב ז' נשים דהיינו כלה וא"כ בה תיקנו מפורש דאינה נאמנת ואז אין נ"מ לנו אף אם הטעם בטל כמש"כ ואין אנו צריכין לומר דהיא רוצה ג"כ לקלקל עצמה רק הדין כן, ובאמת בזה פליגי ר"א ורבנן שם ד' קי"ט ע"ב בהך בעיא דרבא דקסבר צרה מעידה ע"ש בתוס' ד"ה מ"ט שכתבו דהך משנה לר"א מיירי שהצרה מעידה לחברתה לחודא דהיינו שהצרה גרושה כעת ע"ש וזהו מאי דפליגי דרבנן ס"ל דזהו גדר תקנה ואין שום נ"מ אף אם אומרת אמת אין מאמינים לה ור"א ס"ל דרק מטעם חשש ובזה א"ש ג"כ הך מחלוקת דד' קי"ח דר"ט ור"ע ע"ש אם הוא בגדר חשש מה דאין מאמינים להם או בגדר תקנה דאין מקבלין אותם כלל לעדות, ועי' בתוספתא דמעשר שני גבי ע"ה בדמאי דר"א ס"ל דאם ראינו שהפריש מעשר ראשון ושני ונתנם שוב נאמן על אותו המין וחכמים פליגי עליה, ועיין בירושלמי פ"ד דדמאי ה"ה ג"כ כזה אם זה הוה תקנה בדמאי או חשש, אך הגמ' דילן לא מוקי לה המשנה כיחידאה וא"כ כלה מה דאינה מעידה הוא מכללו ואמרינן משום חשש דעדיין גם בעלה חי דאי מת שוב פקע ממנה הדין ואף שלפי דבריה שוב אינה כלתה וה"נ גבי חמותה כה"ג דאמרינן דיש עליה ג"כ שם חמותה ובזה מבואר דברי הירושלמי מה דמקשה שם ותהא נאמנת לומר מת חמי לא כן סברינן מימר כו', ומשני תפתר שהיה חמיה כאן כו', ר"ל כמש"כ דכיון דמה דהכלה אינה נאמנת הוא רק מכללו לא בפירוש וא"כ היכא דבטל הטעם תהא נאמנת ותירץ כגון שהיה חמיה כאן וכבר הרגישה הצער וכגמ' דילן, ועיין בירושלמי שם מה דמביא ראיה דגבי זכרים לא גזרו עליהם ונאמנים מדנקט דאין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו, ואמאי לא אוקי לה דמיירי בבן חמיו ולא בבן חמותה ג"כ וא"כ מוכח דהירושלמי ס"ל דאין נ"מ, והנה רבינו ז"ל בהל' תרומות פסק כר"ט דצרה אינה נאמנת כלל ר"ל דאין מקבלין אותה כלל לעדות לענין צרתה והטעם כך דהנה באמת לכאורה קשה הא לקמן ד' קכ"ב ע"א מקשה הגמ' על ר"ע דאמר דאשה אינה נאמנת להעיד בעדות אשה מברייתא ואמאי לא הקשה מהך משנה דכאן ד' קי"ח דמבואר דלר"ע אשה נאמנת, אך באמת כך דהנה הך נאמנות דעד אחד ואשה גבי עדות אשה אם הוה גדר עדות או רק גדר גילוי מילתא, עי' במש"כ רבינו כאן בסוף הלכות גירושין ומש"כ בהל' עדות פ"ה ה"ב דמבואר דהוה בגדר עדות, ועיין בהך דשבועות ד' ל"ב ע"ב ובדברי רבינו שם פ"י הל' י"א מבואר דהוה בגדר עדות, ועיין בגיטין ד' ע"א ע"א דדי מפי כתבם ועיין בהך דכאן ד' פ"ח ע"ב וד' קי"ז ע"ב

דזה תליא במחלוקת דר"נ ורבנן בהני תרי לישני ע"ש, וכן הך דיבמות ד' צ"ב ע"א בהך דאמר שם אם נשאת עפ"י ב"ד אם זה הוה גדר הוראה או גדר טעות ור"ל כך אם הוא דין או רק סברא וא"כ לפי"ז גבי פסול לכ"ע פטורים מקרבן דזה ודאי לא הוה גדר עדות רק סברא של ב"ד, וזהו מה דקאמר שם ר"נ דרק הוראה היא ר"ל סברא, וכעין הך דב"מ ד' צ"ו ע"ב דתקנה שהיא עפ"י סברת ב"ד כל ב"ד וב"ד הם המתקנים וה"נ כן ואידך ס"ל דטעות ר"ל דעד אחד נאמן הוא בגדר עדות רק שהעד היה שקרן והטעה את הב"ד וא"כ אין שייך בזה גדר הוראה. ועיין ב"מ דף ע"ז גבי והטעו זא"ז, ועיין בסנהדרין דף ע"ח ע"ב ברש"י ד"ה לחיים דמוכח שם דס"ל דטעות באומד לא הויא טעות ב"ד לכן ס"ל דאמרינן דנתקלקל אח"כ דלא כמש"כ התוס' שם ד"ה וחד ובאמת בזה פליגי ר' נחמיה ורבנן שם אם אומד שייך ג"כ לב"ד או לא, דאם אמרינן שייך לב"ד אז הוה בגדר הוראה והפטור הוא משום שהרי יצא מב"ד זכאי ואם אמרינן דלא שייך לב"ד אז ע"כ הפטור הוא משום דאמרינן דנתקלקל אח"כ ולזה צריך קרא ועיין רש"י חולין דף נ"ב ע"א ד"ה כתב בה"ג גבי בדיקה דס"ל דזה ג"כ תליא בהוראה, ועיין נדה דף כ' ע"ב. אך שם גבי ראיית דמים שאני כמש"כ בהל' אס"ב פ"ה ע"ש בהל' י"ב ועיין ברש"י מכות ד' כ"ב ע"ב ד"ה הא דאמדוהו, ובזה י"ל דר"נ ורבנן דד' פ"ח ע"ב אזלא לשיטתם בסנהדרין ד' ע"ח הנ"ל אם כל אומדנות ב"ד אם הויא זה בגדר הוראת ב"ד או רק בגדר טעות עפ"י עדים ועיין בהך דר"ה ד' כ"ה גבי אתם אפילו מוטעים, וזהו שיטת רבא ביבמות ד' צ"ב דטעות הוא ר"ל דזהו גדר עדות וזהו מה דאמר שם דאילו הורו ב"ד בחלב וכו', כי הדרי ואמרי להיתרא דהוא תמוה לכאורה מנ"ל זה וע"ש ברש"י דדחק בזה, ועי' בהוריות דף ג' ע"א דמבואר שם דיכולים להורות עוד הפעם, ועיין בתוספתא דסנהדרין פ"ז אך הכי פירושו דהוראה הוה רק ההיתר מכאן ולהבא ולא למפרע ועיין בהך דזבחים ד' י"ב ע"ב אם הוה דיחוי על קרבן היכא דהורו ב"ד שחלב מותר ע"ש ברש"י ותוס' הרי מוכח דזה הוה רק מכאן ולהבא דאם הוה למפרע א"כ ג"כ אח"כ כשחזרו בהם הוה כמו טעות למפרע וא"כ מה שייך בזה דיחוי ועיין בהך דביצה ד' כ"ו ע"ב גבי מוקצה שיבש וכ"מ בזה וכ"כ בזה, וע' בירושלמי פ"א דהוריות מה דמבעי ליה שם אם הקריב אז בזמן שעדיין לא חזרו הב"ד אם כיפר אך י"ל דהוה כמו שלא לשמה עיין במש"כ הר"ן ז"ל בפ"ג דר"ה בשם הרא"ה ע"ש. וזה באמת ר"ל ג"כ מה דאמרינן ביבמות ד' ע"ז גבי כל ת"ח כו' אם קודם מעשה אמרה כו', ועיין בהך דבכורות ד' ל"ח ע"ב ובתוס' שם, אך ר"ל דהמעשה שנעשית קודם ההוראה לאו כלום היא, ועיין בירושלמי תרומות פ"ח ה"א דפסול משפחה צריך ב"ד וזהו מה דר"ל בקדושין ד' ס"ו ע"ב גבי בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים ר"ל מב"ד,

ועיין בירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ב ג"כ כן ושם בפ"ד אמר דפסול משפחה מתחילין מן הצד ע"ש בהל' ח', וזה מה דר"ל בגמ' דקדושין ד' ע"ב ע"ב משפחה שנטמעה נטמעה ע"ש בר"ן ר"ל דאין ב"ד יכולין לפוסלה, ועיין בירושלמי יבמות פ"ח ה"ג אילו באת אצלנו מאתמול לא היינו מקבלין אותך ומה נ"מ אך כיון שהיו פוסלין אותה שוב לא היו יכולין להכשירה, וזהו מה דאמר כאן דאם מתחלה הורו ב"ד להיתר ואח"כ חזרו בהם ואח"כ הדרי ואמרי להתירא לא משגחינן ר"ל דלא אמרינן שיהא החזרה בטלה למפרע רק הוה כמו הוראה חדשה ונ"מ להך דהוריות דף ג' הנ"ל, וגבי עדות כי הדר אתא עד אחד מצרפין להראשון עיין כתובות ד' כ"ה וכ"מ. וגם נ"מ דהנה עיין בהך דהוריות ד' ב' ע"א מוכח דזה מעכב לכתחלה ההתרה ע"ש בתוס"י. וגם צריך לומר להנשא ויהיה נ"מ אם יש לו שתי נשים והביאה אחת עד אחד והיתירוה על פיו אם השניה צריכה ג"כ התרה או די בשל ראשונה ועיין בהך דכתובות ד' כ"ז ע"א בתוס' ד"ה בבא ע"ש דכתבו דהוה כמו באה לשאול על שאר נשים ג"כ ועיין בהך דעירובין ד' נ"ט ע"א גבי ריבה לאחד ע"ש דר"ל כך דאותה העיר שהתרנו לה להלוך אף דכעת יש יותר מתחום שבת מותרת כיון שניתרת עפ"י מומחה ושאר עיירות לא ע"ש ובזה יתבאר לך מש"כ התוס' חולין ד' צ"ו ע"א ד"ה פלניא דכתבו שם וגם צרתה אסורה אף בנשאת עפ"י עד אחד וע"כ צריך לומר כמו שכתבתי דצרתה בעיא היתר ב"ד אחר ובאמת י"ל דזהו מה דפליגי ר"י ור"א גבי הלכה וקלקלה מה ר"ל אם זינתה או אלמנה לכה"ג והיינו ג"כ בזה פליגי אם הב"ד אומרים שמותרת להנשא או הב"ד אומרים שנעשית פנויה ועי' בהך דגיטין ד' פ"ה ע"א חוץ מזנותך מהו, וכן יהיה נ"מ ג"כ אף למתניתין דס"ל דהוראה הוא אם הפטור הוא רק על האשה או גם הבעל פטור מקרבן דעליו אמרינן ג"כ שעשה בהוראת ב"ד, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפי"ד מהל' שגגות ה"ג ע"ש, וזהו ג"כ מה דאמרינן בגמ' דיבמות דצ"א כשגגת איש באשה כזדון כו' ר"ל דהנ"מ הוא לגבי האיש ועיין בירושלמי פ"ז דפסחים ונסלח פרט לנשים ע"ש בהל' ו' אך שם ר"ל למ"ד דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב רק אם עשו הציבור דאז מייתי קרבן צבור דאז היחיד פטור ע"ז ממעט קרא דנשים חייבות והנה שם ממעט גם קטנים ומה שייך קטנים למיעוט גבי קרבן הא פטורים מקרבן. אך באמת נ"ל כך דכבר עמדו ע"ז לפי מה דמבואר בהך דשבת ד' פ"ט ע"ב דפחות מבן כ' אין עליו דין כרת איך שייך בקרבן חטאת, וע' בהך דמו"ק ד' כ"ח ובירושלמי רפ"ב דבכורים ועיין במש"כ רבינו ז"ל בפה"מ פ"ז דסנהדרין דזה למדו מפי השמועה דאין עונשין כרת אלא לאחר כ', אך באמת כך דהתורה חייבה חטאת על דבר שחיובו כרת וחיוב הקרבן הוה גדר חיוב עליו לבד מן כפרה, עיין בהך דכריתות ד' כ"ו ע"א דקרו ליה חייבי ממונא ע"ש

וכן ס"ל לרבינו ז"ל דכל היכא דהקרבן בא לא מחמת כפרת החטא חייב גם קטן עיין במה דפליגי רבינו עם הראב"ד ז"ל בהל' אס"ב פ"ג הל' י"ז ובהל' שגגות פ"ט ה"ג ע"ש וזהו ג"כ כונת הראב"ד ז"ל מה שהשיג על רבינו ז"ל בהל' נזירות פ"ב הל' י"ג גבי קטן משום דס"ל דקרבן גרע לכ"ע ועיין בהך דנדה ד' מ"ו ע"ב יכול יהא חייב על הקדשו קרבן ע"ש ועיין בירושלמי פ"ג דשבועות דמצריך מיעוטא גבי קרבן שבועה מהך דאשר יבטא פרט לקטן ע"ש בהל' ו', וע"ש בתוספתא דממעט קטנים משבועת העדות מחמת דאינו ראוי להגדה משמע דבלא זה חייב, ובזה מבואר ג"כ דברי התוספתא הובא בר"ש פ' ה' דטהרות מ"ט גבי מביא אדם קרבן ע"י שפחתו העבריה דע"כ היא קטנה וצ"ל דנ"מ לענין נזירות אך י"ל דקאי אקרבן פסח ועיין בהך פסחים ד' פ"ח, ועיין בירושלמי פ' ד' דמעשר שני אבל להביא קרבן שבועה עד שיביא ב' שערות, אך יש לפרש דר"ל על אחר שכפר לו ממוניה, ועיין מש"כ בזה בדברי רבינו בהל' גזילה פרק ח' הל' י"א ועיין ברש"י חגיגה ד' י"א ע"ב ד"ה לבתו גבי עונשין מן הדין, ובתוספתא שבועות פרק ג' דהוה בזה מחלוקת אם שייך גבי קרבן עונשין מן הדין ע"ש ובספרי ריש פ' נשא גבי שילוח טמאים, אך כל זה לגבי קרבן יחיד אבל קרבנות צבור שמכפרין דזה לא הוה בגדר ממונא וחיובא דהרי אף אם לא חטאו ישראל ג"כ צריכים להביא קרבנותיהם וזה ר"ל הירושלמי שבועות פרק א' ס' ה"ה אלו ישראל כשרים שמא אינם מביאים כו', וכן נראה דזה ר"ל הגמ' בזבחים דף ו' ע"ב ולוקי ולימא לקרא כו', ע"ש בתוס'. אך ר"ל כך לא הקרא דמחייב לה להקרבנות דזה בלאו הכי חייב רק דר"ל הקרא דהם מכפרין אטומאת מקדש וקדשיו, וא"כ הכפרה שלהם לא הוה רק בגדר בידי שמים, ועל זה י"ל דקטן פחות מבן עשרים אינם מתכפרין בקרבנות ציבור וזה ר"ל הירושלמי דפסחים הנ"ל פרט לקטנים ולכך יש שיטה בירושלמי פרק א' דשקלים הל' ג' לפי גירסת הרוקח דאין ממשכנין על השקלים פחות מבן עשרים, ועי' בחולין ד' קל"א ע"ב דמצריך קרא יתירה לעבדים שמתכפרים ג"כ משום דאין צריכין ליתן שקלים ועיין בהך דשבועות דף י"ד ע"א ע"ש, והנה באמת הני בעיות דעד אחד במלחמה ודעד אחד בקטטה הוא ג"כ תליא בזה דאם הנאמנות הוא מטעם עדות גבי עדות לא שייך בדדמי ואם הוא מטעם הוראה וסברא שפיר י"ל בדדמי וכן ג"כ מה דפליגי ר"ט ור"ע בסוף יבמות אם צריך לבודקן בדרישה וחקירה הוא ג"כ תליא בזה דר"ט ס"ל דהוה בגדר עדות ולכך צריך דרישה וחקירה ור"ע ס"ל דלא הוה רק גדר גילוי מלתא ולא צריך דרישה וחקירה ועיין מה דפליגי בירושלמי פ' ו' דסוטה ובתוספתא שם אם עד אחד גבי סוטה נאמן להפסיד כתובתה ג"כ, דר"ט ס"ל דלא מהימן דעל זה הימניה רחמנא ועל זה לא הימניה ור"ע ס"ל דהוה בגדר גילוי וממילא גם

הכתובה כן וכמש"כ רש"י כאן ד' קי"ז ע"א ד"ה אדעתיה ע"ש והנה כאן גבי הך דצרה וכלה אך דר"ע קודם חזרה לא ס"ל להתיר עפ"י אשה אך כאן כיון שבאתה להתיר עצמה ועל עצמה נאמנת מטעם גילוי מלתא ס"ל דממילא נאמנת לחומרא על צרתה או על חמותה וע"ש ד' צ"ח ע"א גבי דאמר שם ואב"א שאני הכא דאמר ע"ש ברש"י, ועיין בהך דסנהדרין דף כ"ד ע"א דאמר שם ג"כ כה"ג, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' אס"ב פ"ד הי"ד מתוך שנאמנת על כו', אך ר"ט ס"ל דזה הוה דין ולמאי דלא הימניה לא הימניה. ובזה א"ש מה דהביא שם ראיה מהך דניתן לי בן במדינת הים דהלכה כר"ט דלדברי צרה אין חוששין ואמאי לא הביא ג"כ מרישא אך משום דברישא א"צ כלל לידע מכח הצרה כיון דידעינן שהיה לה בן, אך בסיפא דצריך לידע שמא מעוברת היא צרתה נימא דכיון דע"כ צריך לידע ענין הצרה לגבי יבום ניחוש לחומרא קמ"ל אך באמת מרישא ליכא ראיה כלל דאם הצרה אמרה שמת בני ואח"כ מת בעלי אומרים לו שיחלוץ לה וכיון שחלץ לה ממ"נ מותרת השניה להנשא אך בסיפא א"א כן דהא מתייבמת א"כ חזינן דלא חיישינן לדבריה כלל ועיין בתוס' שם ד' צ"ד ע"א וד' קי"ט ע"א ד"ה אמאי:

הלכה יט

באו שניהם כו' אשה כו'. ואם שייך גבה התירוה להנשא דהנה גבי פסול לא שייך זה כמש"כ רבינו ז"ל בהל' רוצח פ"ט ע"ש ועיין לקמן בפ"א מהל' סוטה, ועיין לקמן בהל' כ"א משמע דרק עד אחד אם מכחיש האשה אז אף לאחר היתר תצא, וגם יש ראיה לזה דאל"כ ללישנא בתרא מאי נ"מ גבי נשים בין אחת לשנים דאם בלא היתר גבי אשה אומרת כך ואשה אומרת כך ג"כ תצא, וע"כ צ"ל דנ"מ לאחר היתר, ועיין מש"כ רבינו לקמן בהל' כ"ב דנקט הנ"מ לקולא מן ב' לאחד, אך י"ל דגבי אשה לא די בהיתר לבד רק בנשאת ממש גם י"ל דנ"מ מהו ההכחשה שמכחשת אותה אם ר"ל שאני יודע שהוא חי או ר"ל אינה יודעת שמת, ובאמת י"ל דזה ר"ל הגמ' ביבמות ד' קי"ח ע"א דכל לא מת בעדות אשה כו' לאו הכחשה ר"ל דהכחשה צריך שתהיה שהוא חי ולא לא מת ולכך גבי נהרג הוה הכחשה טובה דזה ודאי לא מת, ועיין בהך דכריתות ד' כ"ד ע"א גבי שנים אומרים הרג ושנים אומרים לא הרג ובתוס' שם, ובאמת הך דיבמות ד' קי"ח גבי כל לא מת לאו כו', י"ל דרק האשה עצמה משום כיון דהיא יודעת שמת שוב הוה גבה כמו שהתירוה ב"ד, ועיין בהך דשבועות ד' ל"ב ע"ב גבי הך דאמר לה לדידה, ועיין במש"כ תוס' הוריות דף ו' ע"ב ד"ה מזיד וכ"מ בזה:

פרק יג

הלכה ט

שמע מן התינוק כו'. עכשיו באנו דוקא עכשיו וכמו דמבואר בירושלמי כתובות ס' פ"ב בד"א כשהעידו במעמדם כו':

הלכה יא

כבר אמרנו כו' כיצד היה כו'. עיין בהך דגיטין דף י"ט ע"ב גבי שטרא פרסאה דבעי שם שני עכו"ם ועי' בירושלמי דמאי פ' ו' הל' י"א היה צווח לפי תומו ע"ש, ועיין בהך דכתובות ד' כ"ח ע"ב דעכו"ם ונתגייר לא מהני כמו קטן והגדיל, ונ"מ אם גבי עגונה מהני עכו"ם ונתגייר די"ל דאז הוה גדר מתכוון לעדות, ועיין בירושלמי פ"ט דעירובין גבי גר ונתגייר והיה לו יינות ואמר ברי לי שלא נתנסך דהוה שם פלוגתא אם נאמן, ועיין מ"ש רבינו בהל' מטמאי משכב ומושב פרק י' ה"ז ע"ש, והנה לקמן בהל' י"ב כתב רבינו ישראל ששמע כו' מעיד ששמע ממנו, והנה לפי הגירסא שלנו ביבמות ד' קכ"א ע"ב גבי הך דר"י בן בבא בישראל אעפ"י שהוא מתכוון ר"ל אף אם מתכוון להעיד וכה"ג לא הוה גדר עדות כלל כיון שהוא שמע מעכו"ם מ"מ מהני, ועיין בירושלמי שם דגרס עד שיהא מתכוון ויליף מזה דבעי דרישה וחקירה, אך אנן לא קי"ל כן דנהי דהוה גם עדות מ"מ לא גרע מגילוי מלתא וזהו באמת הך פלוגתא דגמ' שם גבי נתכוון להתיר או נתכוון להעיד דגבי ישראל הוה איפכא דנתכוון להתיר עדיף אבל אם נתכוון להעיד אז צריך גדר עדות ובעי כדין עדות ואם שמעו מפי אחר לא מהני וזהו דפליגי שם, ובזה א"ש מה דנקט בגמ' אלא מתני' דקתני ובנכרי כו', דהוא תמוה דהא עלה פליגי אך באמת אין פליגי רק על ישראל וכמש"כ וא"ש:

הלכה טז

כיצד ראוהו כו' וכן אם השליכוהו כו'. עיין בה"ה מש"כ שידוע להם שאותו אבר הוא ממנו כו'. והנה באמת כבר הארכתי בזה בשו"ת דרבינו ז"ל ס"ל דלהתיר א"א בסימנים א"א אף בסימנים מובהקים דזה לא הוה רק גדר אומדנא וכל היכא דצריך להעיד בב"ד לא מהני אומדנא כמש"כ רבינו ז"ל בהל' שאלה ופקדון פרק ו' הלכה ד' דגבי אומדנא צריך רק אומדנות הדין בעצמו, וזהו בעצם הגדר דבעיא דב"מ דכ"ז סימנים דאורייתא או דרבנן ר"ל אם זהו גזיה"כ או רק סברא גם ר"ל אם ידיעת הסימנים זה מהני או הסימנים בעצמו הוה רק גדר אומדנא וכעין דאמרינן ביבמות ד' קט"ו ע"ב אימיר אתרומי איתרמי ועיין שם בתוס' ותוס' חולין דף צ"ו ושם ג"כ ר"ל אם זה הוא בגדר בירור או הדין הוא

כך, ועיין בהך דב"ב ד' קכ"ח ע"א מחלוקת שם אם ידיעת הדבר ע"י הסימנים אם הוה זה גדר ראיה או רק ידיעה וע' בהך דשבועות ד' ל"ד ע"א ע"ש בתוס' ועיין בדברי רבינו בהל' חובל ומזיק פ' ה' הל' ד' דמוכח שם דאף הני דברים דאי אפשר שיעשה הוא בעצמו גבי נחבל מ"מ הוה רק תקנה ע"ש ועיין בירוש' ב"ק פ"ח ה"ו גבי עבד כנעני דאם נכנס שלם ויצא חבול בשתים יצא לחירות בראשונה ומשלם לשניה וע"ש בתוספתא פ"ט דנשבע ומשמע דרק כה"ג דנ"מ ג"כ לענין ובזה הוה גדר בירור כמו הך דשבועות דמ"ו ע"ב מהני ג"כ לענין תשלומין שחרור אבל לענין שחרור לבד לא, ועיין בהך דיבמות ד' קט"ו ע"א במחלוקת אם חיישינן דהאבר הוא ממקום אחר והגוף הוא של אחר, ועיין בירושלמי פ' ט' דסוטה הל' ד' גבי עגלה ערופה כה"ג, ועיין בגיטין ד' י"ט ע"ב גבי מזוזה ודף פ"ח ע"א גבי לא איתרמי ובירו שם פ' ט' הל' ט' דלא חיישינן שמא זיווג ושם בפ' ג' הל' ב' ועיין ע"ז דף ע' ע"ב אימר איתרומיי איתרמי ונדה דמ"א ע"ב גבי טיפה ועיין בע"ז דף מ' ע"א דלא חיישינן לאתרומיי כשהחתיכות שוות וכן שם גבי כלכית מה דמחלק בין פתוחות לסתומות, ועיין בחולין ד' ס"ד ע"א גבי סימני ביצים וד' ע"ט ע"א גבי סימני פרידות וסמכינן, אך כך דכל היכא דע"י האומדנא בעצמה צריכין אנו להתיר הדבר א"א לנו ותלינן ע"י שום איזה מציאות וכמו גבי סימנים העשויים להשתנות לאחר מיתה, ועי' בכורות ד' כ"ח גבי דוקין שבעין וב"ב ד' קנ"ד ע"א, ועיין ברש"י ב"מ דף כ"ז ע"ב דמשמע שהשינוי הוא בהמראה, וכן כתב רש"י ז"ל ביבמות משא"כ אם ע"י זה נחזיק אותו לדבר אחר וממילא יבוא ע"י זה היתר זה לא איכפת לן וזהו הטעם בגט דמחזירין אותו לשליח או לבעל ואח"כ יגרש אותה בו לא שבזה הדבר נתירנה, ועיין בהל' גזילה פי"ח הל' ו' ז' ע"ש בהשגות אף דשם לגבי אשה עצמה אך שם רק לגדר כתובה ולשאר דברים ולא לאשות ועיין בהל' גירושין פ' ג' דשם רק לשליח או לבעל ועיין בהך דנדה דף כ' ע"ב גבי נאמנת אשה לומר כזה ראיתי אבל אם נאמנת לומר כזה טיהר לי הוה בעיא והטעם דלענין אחר שע"י זה יוצא לה טהרה מאמינין אותה ועיין בירושלמי שם ס' פ"ב דדי במראה מראה כתמה ולא בהראיה עצמה, ועיין במה דפסק רבינו ז"ל דלא כהירושלמי לקמן בהל' אס"ב פ' ה' הל' י"א גבי כמזג דצריך שיראה בפנים בהכוס ולא מבחוץ, ובירושלמי קאמר להיפך שם, ועי' בהך דר"ה ד' כ"ג ע"א גבי ראינוהו באשישיות ע"ש, ועיין בירושלמי פ' ג' דנדה דאין סומכין על נשים ועל סימנים לומר אם הולד היה זכר או נקבה ע"ש בהל' ג', ובזה א"ש הך דע"ז דף מ' דהוה פלוגתא שם אם סמכינן על ראש ושדרה גבי דגים ומקשה שם למה לא חשיב לה בהדי סימנים ולמה לא מקשי כה"ג על הך דחולין דף נ"ט ע"א גבי קורע בבשרו אם מהלך שתי וערב ע"ש וא"כ הא מפורש

דסמכינן על סימנים אחרים אך בזה א"ש דגבי בהמה התורה חשבה לנו מינים טהורים ואמרינן דכל היכא דבשרו הולך שתי וערב הוא מין ממינים טהורים וממילא טהור על זה שפיר סמכינן משא"כ גבי דגים דבתורה אין מפורש מין טהור וא"כ צריך לטהר ע"י זה ועל זה א"א למסמך ועיין בהך דיבמות דף פ' בהך דר' אבהו סימני סריס ואיילונית ובירושלמי שם פ' א' גבי סימני בגרות דאין סומכין קודם הזמן והוא ג"כ מהך טעמא, ובירושלמי פי"א דיבמות ג"כ גבי סימני איילונית כן, וזהו הך מחלוקת דר"ה ור"י אם צריך כולם או חדא ועיין בהך דר"ה דף כ' ובכורות ד' כ"ח וסוטה דף ו' אם ע"י אומדנא מבטלין עדות ע"ש ולא דמי להך דב"ב ד' צ"ג דהתם העדים ג"כ רק גדר אומדנא ועיין מש"כ רבינו בפי"ג מהל' גזילה ה"ה אך שם ר"ל רק לגבי דין ולא היכא דבעי גדר עדות וב"ד וזה ר"ל ג"כ הך דכתובות ד' כ"ה ע"ב עדות הבאה מכח חזקה ע"ש ברש"י ור"ל דכיון דזה רק אומדנא לא שייך זה לגדר קבלת ב"ד קמ"ל, ועיין מש"כ רבינו ז"ל בפ' ז' מהל' נחלות הל' ב' מש"כ שלא החמירו כו' אלא מפני איסור כרת והוא כהך דבכורות דף מ"ו ע"ב והטעם משום דבעי היתר ב"ד ולכך נקט ג"כ אין מעידין במשנה ד' ק"כ והדין דמים שאין להם סוף הוא ג"כ מחמת זה עיין בתוס' בכורות דף כ' וביבמות ד' ק"כ ע"ב בתוס' ד"ה למימרא וד' ל"ו ע"ב ד"ה הא וע' שם ד' קכ"א בהך מחלוקת דר"מ ור"י וע"ש ד' ס"ז ע"ב דר"י ג"כ חיישׁ למיעוטי וברכות ד' נ"ג וברן שבת פ' ר"א דמילה ועיין תוס' קדושין דף נ' ע"ב אך באמת מים שאין להם סוף לא דמי לדבר אחר דשם לא נולדה הסיבה בגוף האדם ולכך חיישינן וכן בספינה שאבדה דגרע יותר עיין ב"ב ד' קנ"ג ע"ב דרובן לאבד ועיין בירושלמי גיטין פ' ג' דחשיב גם שטפו נהר ע"ש ועיין מש"כ הר"ן ז"ל בחולין על הך דדף נ"ג גבי קניא בשם הרא"ה דכל היכא שצריך שיהיה הדבר ע"י סיבה אחרת לא תלינן ע"ש ובזה א"ש דברי רבינו בהל' רוצח פ' ג' הל' ט' וה"י ואכמ"ל ע"ש, וזהו ג"כ כוונת הגמ' ביבמות ד' קט"ו ע"ב ואמרי סימנים דלאו עלייהו כו' ע"ש, ועיין מש"כ רבינו ז"ל לקמן בהל' כ"ז גבי ישראל שאמר כו', אין אומרים באומד הדעת ור"ל ג"כ כיון דהוא העיד מת כו' ואנו צריכים להתיר ע"י אומד זה אי אפשר אבל אם ממילא שפיר יכולים להתיר דשם הבירור הוא רק מי יצא מעיר הזאת ולא מי נהרג או מת, ועיין בהך דחולין ד' צ"ו ע"א מה דאמר שם פלניא דהאי סימנא כו', וכן מה דאמר שם רב אשי תדע דאלו אמר ליה אינש לשלוחו כו' ר"ל דאינו יכול כלל לעשות שליח על דבר דהוא ספק לשליח, וגם שם גבי בשר שנתעלם מן העין כן דהא זה הויא תקנה כמש"כ רבינו ז"ל בהלכות מאכלות אסורות, רק אם יש לו טביעת עין הוה כמו שלא נעלם מעיניו כלל, ובזה א"ש גם דברי רבינו כאן גבי רגל דאף דבכל מקום גבי א"א לא

סמכינן על סימנים כאן דהם לא אמרו הסימן רק על הרגל וממילא נתחזק האי גברא בטריפה ויכולים להעיד עליו שמת וזה דדייק רבינו מעידין עליו שמת:

הלכה יח

ראוהו צלוב כו' או ירה בו כו'. זה מהך דיבמות ד' קי"ד ע"ב ע"ש אך כל זה במקום שאינו עושה אותו טריפה רק משום דפרזלא זריף עיין שבת ד' קל"ד וביבמות דף ע"ו וחולין ד' ע"ז וסנהדרין ד' ע"ו ע"ב בתוס' ולכך גבי יוצא דופן באדם פירש רש"י בכל מקום רק על ידי סם ולא על ידי סכין ולזה מהני חרב מלובנת ומן הארכובה ולמעלה ג"כ כן עי' במש"כ בהלכות אס"ב פ"י הי"א וע' סנהדרין ד' ע"ז ע"ב גבי חץ וסממנים ע"ש אך באמת רבינו השמיט זה שם משום דס"ל דזה אתיא כר"נ דאף אם הוקל לבד פוטרין אותו אבל לדידן לא ועיין ב"מ ד' ק"ז ע"ב וא"כ גבי טריפה נמי ניחוש לזה, ועיין בגיטין דף כ"ח ע"ב וזה לא הביא רבינו ולא מחלק בין ב"ד של ישראל והטעם כמש"כ לעיל דזה נולד בו סיבה הממיתה אותו לכן לא חיישינן למיעוט שאינו מצוי כלל משא"כ שם אין בגופו שום דבר רק סיבה חוציית חיישינן אף למיעוטא דמיעוטא, ועיין בירושלמי רפ"ט דסוטה גבי ראוהו מפרפר ע"ש ולא דמי להך דהלי י"ז גבי נפל לחפירת נחשים אף דאנן קי"ל כמ"ד בסנהדרין ד' ע"ח דארס נחש מעצמו הוא מקיא וא"כ הויא ג"כ כמו סיבה אחרת, וצריך לחלק כמש"כ רבינו בפ' ג' מהלי רוצח הל' ט' ובגמ' שם ד' ע"ז דאתחיל בשעתיה ולא דמי למים:

הלכה כא

מצאוהו כו'. כבר כתבתי בזה דאף בסימנים מובהקים כן אך י"ל דנ"מ היכא דא"צ עדות להתיר בזה אפשר גם ע"י סימנים כמו האשה עצמה אם יודעת שמת וכה"ג ולכך רבינו ז"ל לעיל בהל' ט"ו דכתב שם דצריך לשאול מהעד או מהאשה כיצד מת גבי אשתו שאמרה מת לא כתב כן, ועיין בהך דשבועות דל"ב ע"ב משמע ג"כ כן דא"צ לשאלה ע"ש:

הלכה כז

ישראל שאמר כו' אין אומרים כו'. עיין בתשובת הרא"ש כלל ל"א משמע דלאחר מיתה גם סימנים מובהקים לא מהני אבל מחיים אף כה"ג שהוא רק אומר כך וכך סימניו מהני אך י"ל דשם מיירי שהכירו אותו בטביעת עין, רק דס"ל כמו דאמרינן בבכורות ד' כ"ח דכולהו משתנה וא"כ כאן כיון שהסימנים הם דומים כמו שהיו מחיים ע"כ לא זה הוא משא"כ כאן אך שיטת רבינו כמש"כ לעיל דלברר מן אומד מי הוא המת היכא דאין אנו רואים אותו דשוב אין נ"מ רק להתיר לא מהני וע' בירוש' כאן ובסנהדרין פ' ז' גבי הך דמסית אם מהני לזה טביעת עינא דקלא ועיין ברש"י סנהדרין ד' ס"ז ע"א:

הלכה כח

מצא כתוב כו'. עיין בירושלמי פ' י' דתרומות ה"ז ואלין איגרתא לא גוים כו' ועיין בהך דמנחות ד"מ גבי מה דאמר שם השתא חמץ בפסח ויוהכ"פ סמכינן ומשמע אף דאינם מקויימים מ"מ מהני ועיין בירושלמי ר"ה פ' ג' הל' ב' דגבי אם נתקדש החודש מהני הרכנה, ועיין בהך דכתובות דף כ"ד ע"ב גבי מהו להעלות משטרות ליוחסין וצ"ל דכאן משום דס"ל לרבינו דגבי מסל"ת בעי דרך סיפור וכאן בשטר אין כתוב זה לכך צריך שידעו שהוא כתב ישראל:

הלכה כט

אל יקשה כו' לפיכך כו'. עיין בהשגות וע' ביבמות ד' כ"ה ע"א דאמר שם סתמא דגמ' משום דייקא ועליו אין סומכין ועיין בהך דבכורות ד' מ"ו ע"ב ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' עדות פ' ה' הל' ב' דמדרבנן הוה גדר עדות ועיין בהך דגיטין ד' ע"א ע"א בעדות אשה דאקילו ור"ל דמה"ת הנאמנות הוא רק משום גילוי מלתא רק מדרבנן עשו זה כעדות ועי' מש"כ רבינו בפ' ד' מהל' יבום הל' א' ומש"כ התוס' גיטין דף פ' ע"א ועי' בהך דב"ק ד' קי"ג גבי אם יהבינן זימנא אפומא דאתתא, ובהך דבכורות ד' ל"ו ע"ב ומה דאמר בבכורות שם בקטן והגדיל נ"ל דר"ל אם שייך זה לומר כמו הך דכתובות ד' כ"ח אם נאמן להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן ועיין בירושלמי דכתובות שם פ' ב' אם גבי קול דמפי קטנים לא כלום כמבואר בגיטין ד' פ"ט אם מהני בגודלן מה שראו בקוטנן וגם יהיה נ"מ לענין עגונא דבקטן לא מהני רק אם סיפר דברים כמבואר לעיל בהל' ט' ובזה מאי: